

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV ODLOŽENIH DAVKOV NA DOBIČKONOSNOST KAPITALA
DRUŽB IZ BORZNE KOTACIJE V LETIH 2006 – 2015**

Ljubljana, september 2016

SAMO LOZAR

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Samo Lozar, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Vpliv odloženih davkov na dobičkonosnost kapitala družb iz borzne kotacije v letih 2006 – 2015, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko doc. dr. Barbaro Mörec

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV ODLOŽENIH DAVKOV	1
1.1 Zakonska podlaga obračunavanja odloženih davkov	2
1.1.1 Mednarodni računovodski standardi	2
1.1.2 Slovenski računovodski standardi.....	3
1.1.3 Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb.....	4
1.2 Primerjava računovodskega in obdavčljivega dobička.....	5
1.2.1 Obdavčljivi dobiček	6
1.2.2 Računovodski dobiček	8
1.3 Razlike med računovodskim dobičkom in obdavčljivim dobičkom	8
1.3.1 Stalne razlike med računovodskim in obdavčljivim dobičkom.....	9
1.3.2 Začasne razlike med računovodskim in obdavčljivim dobičkom.....	10
1.3.3 Odložene terjatve in odložene obveznosti za davek	11
1.4 Pripoznava odloženih davkov.....	12
1.4.1 Davčna vrednost sredstev in obveznosti	14
1.4.2 Knjigovodska vrednost sredstev in obveznosti.....	14
1.4.3 Davčna stopnja.....	14
2 ZAKONSKE DOLOČBE, KI VPLIVAJO NA NASTANEK TERJATEV IN OBVEZNOSTI ZA ODLOŽENI DAVEK	15
2.1 Prevrednotenje	15
2.2 Rezervacije	16
2.3 Prenos premoženja, združitve in delitve, zamenjava kapitalskih deležev	16
2.4 Davčna izguba	17
2.5 Udeležba v dobičku drugih oseb (dividende).....	17
2.6 Davčne olajšave (davčni dobropisi).....	18
2.7 Amortizacija	18
3 RAČUNOVODSKO EVIDENTIRANJE ODLOŽENIH DAVKOV	20
3.1 Metode obračunavanja davčnih učinkov.....	20
3.1.1 Metoda obveznosti po bilanci stanja	20
3.1.2 Metoda obveznosti po izkazu poslovnega izida.....	22
3.1.3 Metoda davčne obveznosti	24

3.2	Knjigovodsko evidentiranje odloženih davkov.....	25
4	ODLOŽENI DAVKI V IZKAZIH DRUŽB, KI KOTIRAJO NA LJUBLJANSKI BORZI VREDNOSTNIH PAPIRJEV	26
4.1	Kazalniki dobičkonosnosti.....	26
4.2	Podatki za analizo.....	27
4.3	Analiza podatkov.....	28
4.3.1	Regresijska analiza (multipla linearna regresija)	28
4.3.2	Model 1	30
4.3.3	Rezultati analize modela 1	31
4.3.4	Model 2	33
4.3.5	Rezultati analize modela 2	34
4.4	Analiza rezultatov modelov	35
5	SKLEP	37
6	LITERATURA IN VIRI.....	38

PRILOGA

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Prikaz posledic časovno usklajevalnih razlik	9
Tabela 2:	Obračun davčnih učinkov po metodi obveznosti po bilanci stanja	22
Tabela 3:	Obračun davčnih učinkov po metodi obveznosti po izkazu poslovnega izida..	23
Tabela 4:	Obračun davčnih učinkov po metodi davčne obveznosti.....	24
Tabela 5:	Seznam gospodarskih družb, ki so na dan 1. 3. 2016 kotirala na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev	27
Tabela 6:	Opredelitev spremenljivk za regresijsko analizo za model 1.	30
Tabela 7:	Razdelitev gospodarskih družb glede na dejavnost	31
Tabela 8:	Izpis korelacijske matrike modela 1.....	32
Tabela 9:	Izpis rezultatov Husmanovega testa za model 1	32
Tabela 10:	Izpis rezultatov regresijskega modela po metodi GLS za model 1.....	33
Tabela 11:	Opredelitev spremenljivk za regresijsko analizo za model 2	33
Tabela 12:	Izpis korelacijske matrike modela 2.....	34
Tabela 13:	Izpis rezultatov Husmanovega testa za model 2	35
Tabela 14:	Izpis rezultatov regresijskega modela po metodi GLS za model 2.....	35

KAZALO SLIK

Slika 1:	Ugotavljanje davčne osnove v skladu z ZDDPO-2.....	5
Slika 2:	Sestavine obdavčljivega dobička (dobiček pred davki)	6
Slika 3:	Koraki izračuna odloženih davkov po metodi obveznosti po bilanci stanja.....	21

UVOD

Ob zaključku poslovnega leta so gospodarske družbe primorane pripraviti računovodske izkaze. Ker določenih odhodkov ali prihodkov davčna zakonodaja ne priznava, bi bilo treba, da bi računovodski izkazi za poslovni namen izkazovali resnično in pošteno stanje, pripraviti posebne, ločene računovodske izkaze za poslovno poročanje in davčno poročanje. To pomeni, da se v računovodskih izkazih za poslovno poročanje izkazuje nekaj, kar ni izkazano v izkazih za davčno poročanje ali obratno. Lahko je zajeto v obojih izkazih, vendar v različnih obdobjih. V vmesnem času, dokler ni nekaj npr. priznано tudi v izkazih za davčno poročanje, pa se izkazuje bodisi kot terjatev bodisi kot obveznost za odložene davke.

Področje odloženih davkov do priključitve Slovenije Evropski uniji leta 2004 še ni bilo predpisano s strani davčne zakonodaje. Po priključitvi Evropski uniji in z dopolnitvijo Slovenskih računovodskih standardov leta 2006 (Ur.l. RS, št. 118/2005, v nadaljevanju SRS 2006), se je spremenila tudi davčna zakonodaja, s čimer je področje odloženih davkov stopilo v veljavo.

Namen diplomskega dela je predstavitev odloženih davkov ter njihov vpliv na dobičkonosnost kapitala slovenskih družb. V prvem, teoretičnem delu diplomskega dela sem predstavil zakonsko obravnavo odloženih davkov: pravila in področja na katerih se odloženi davki pojavljajo. Ta del je razdeljen na tri poglavja. Prvo je namenjeno opredelitvi odloženih davkov. V drugem sem predstavil zakonske določbe, ki vplivajo na nastanek odloženih davkov, medtem ko sem se v tretjem poglavju osredotočil na sam izračun in evidentiranje odloženih davkov v izkazih. V drugem, analitičnem delu diplomskega dela sem se osredotočil na odložene davke izkazane v računovodskih izkazih gospodarskih družb, ki kotirajo na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev. Analiziral sem vpliv izkazanih odloženih davkov na dobičkonosnost kapitala ter na odložene davke, ki bremenijo poslovni izid gospodarskih družb, ki so kotirala na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev od leta 2006 do leta 2015.

1 OPREDELITEV ODLOŽENIH DAVKOV

Odloženi davek je tisti davek od dohodkov pravnih oseb, ki se iz različnih razlogov izkaže kot odložena terjatev ali odložena obveznost za davek. To pomeni, da terjatve ali obveznosti za odložene davke oblikujemo takrat, kadar imamo v obračunskem obdobju neke davčno nepriznane odhodke, ki pa jih bomo v naslednjih obračunskih obdobjih lahko dodatno vključili v davčni obračun (Kermat, Juršev, & Vuković, 2016).

Kralj (2010) opredeli odloženi davek kot znesek davka, ki ga bo davčni zavezanec poravnal ali mu bo v prihodnjem ali v več prihodnjih poslovnih obdobjih povrnjen. Velja

le za tiste poslovne dogodke, ki se obravnavajo različno v davčnem obračunu in v poslovnih knjigah davčnega zavezanca. To so poslovni dogodki, ki so, na primer letos, pripoznani in izkazani v poslovnih knjigah davčnega zavezanca, davčne posledice teh dogodkov pa bodo nastale šele v prihodnjih obdobjih. Odloženi davki nastanejo zaradi različne računovodske in davčne obravnave poslovnih dogodkov, ki povzročajo razlike med računovodskim in obdavčljivim dobičkom, saj določene poslovne dogodke računovodska pravila in davčna zakonodaja obravnavata različno. (Žuran, 2006, str. 38).

Odložene davke lahko opredelimo kot interdisciplinarno področje, saj zahtevajo dobro razumevanje računovodskih standardov kot tudi poglobljeno poznavanje davčne zakonodaje (Koritnik, 2005, str. 72). To pomeni, da moramo poleg dobrega poznavanja in razumevanja vsebine računovodskih standardov (Slovenskih ali Mednarodnih računovodskih standardov) dobro poznati tudi vsebino Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb, saj nam to omogoča pravilno obravnavo poslovnih dogodkov, ki vplivajo na nastanek odloženih davkov. Stopnja podobnosti oziroma razlik med računovodskimi in davčnimi predpisi se razlikuje od države do države: v neakterih državah je davčno poročanje praktično enako poročanju za poslovni namen, medtem ko so druge poslovna in davčna poročanja bolj neodvisna. Ne glede na stopnjo soodvisnosti pa so razlike med poročanjem za poslovne in davčne namene bolj ali manj povsod prisotne (Lukić & Vučković-Milutinović, 2013, str. 1).

Odloženi davki omogočajo enakomerno razporeditev davčne obremenitve v različnih obračunskih obdobjih, v katerih se pojavljajočasne razlike, ki so posledica različnega časovnega upoštevanja posameznega poslovnega dogodka v računovodskem in davčnem obračunu ter zaradi davčnih dobropisov in olajšav. Kadar odloženi davek predstavlja višje plačilo davka v prihodnjih davčnih obdobjih, govorimo o obveznosti za odloženi davek. Če pa odloženi davek predstavlja nižje plačilo davka v prihodnjih obdobjih v primejavi s tekočim obdobjem, takrat govorimo o terjatvah za odloženi davek (Jerman, 2006, str. 1).

1.1 Zakonska podlaga obračunavanja odloženih davkov

Odložene davke tako ali drugače opredeljuje večina nacionalnih računovodskih standardov. V preteklosti so bile te opredelitve še dokaj različne, a so se zaradi medsebojnega približevanja nacionalnih računovodskih pravil računovodski standardi na področju odloženih davkov skoraj povsem poenotili (Žuran, 2004, str. 36).

1.1.1 Mednarodni računovodski standardi

Mednarodni računovodski standardi (angl. *International Accounting Standards*, v nadaljevanju MRS) so računovodski standardi, ki jih pripravlja Upravni odbor za

mednarodne računovodske standarde (angl. *International Accounting Standards Board*, v nadaljevanju IASB) z naslednjimi cilji (Novak, 2007, str. 347):

- v javno korist razvijati visokokakovostno, razumljivo in uveljavljeno enotno zbirko svetovnih računovodskih standardov, ki so v pomoč gospodarskim družbam na globalnih kapitalskih trgih kakor tudi drugim uporabnikom pri sprejemanju gospodarskih odločitev;
- pospeševati uporabo teh standardov;
- pri uresničevanju ciljev pod zgornjima alinejama upoštevati specifične potrebe majhnih in srednje velikih gospodarskih družb ter držav v razvoju;
- pospeševati usklajevanje nacionalnih računovodskih standardov in MRS na osnovi visokokakovostnih rešitev.

V nasprotju z državnimi računovodskimi standardi imajo MRS nadnacionalno naravo. Glavni namen MRS je uskladitev računovodskih informacij v družbah, s čimer bi se zagotovila visoka stopnja preglednosti in primerljivosti računovodskih izkazov (Novak, 2007, str. 345). Trenutno je v veljavi 25 MRS, ki pokrivajo različne računovodske kategorije in so dostopni na spletni strani organizacije IASB (IASB – Unaccompanied standards, b.l.). Med njimi je MRS 12, ki obravnava davek iz dobička (angl. *Income taxes*).

Namen standarda MRS 12 je predvsem predpisati računovodsko obravnavanje davka iz dobička (MRS 12.1). MRS 12.5 opredeli računovodski dobiček kot celotni dobiček ali izgubo v posameznem poslovnem obdobju pred odštetjem davka iz dobička. MRS 12.5 med drugim tudi opredeli odložene davke, pri čemer so:

- odložene obveznosti za davek so zneski davka od dobička, ki jih bo moral davčni zavezanec poravnati v prihodnjih davčnih obdobjih na osnovi obdavčljivih začasnih razlik;
- odložene terjatve za davek predstavljajo zneske davka od dobička, ki bodo davčnemu zavezancu vrnjeni v prihodnjih davčnih obdobjih na osnovi:
 - prenosa neizrabljenih davčnih izgub v naslednja obdobja;
 - odbitnih začasnih razlik;
 - prenosa neizrabljenih davčnih dobropisov v naslednja obdobja.

1.1.2 Slovenski računovodski standardi

Decembra 2015 so bili sprejeti novi Slovenski računovodski standardi, z začetkom veljavnosti 1. 1. 2016 (Ur.l. RS, št. 95/2015, v nadaljevanju SRS 2016), ki so nadomestili do takrat veljavne SRS 2006. Slovenske računovodske standarde pripravlja in izdaja Slovenski inštitut za revizijo in so temeljna pravila o strokovnem ravnanju na področju računovodstva. V skladu z Zakonom o gospodarskih družbah (Ur.l. RS, št. 42/2006,

60/2006 popr; v nadaljevanju ZGD-1) standardi ta pravila ter zahteve računovodenja nadalje še podrobneje razčlenjujejo, razlagajo in določajo način njihove uporabe (SRS 2016, Uvod v SRS).

V SRS 2016 so združene domače računovodske teorije z mednarodnimi zahtevami, predvsem z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (ang. *International Financial Reporting Standards*) in direktivami Evropske unije. Posebnost SRS 2016 pa je celovito obravnavanje računovodenja za notranje in zunanje potrebe gospodarskih družb (SRS 2016, Uvod v SRS, točka 1).

V Sloveniji odloženih davkov ne ureja noben posamezen računovodski standard, so pa na kratko omenjeni v nekaterih standardih (na primer SRS 2016 5 – terjatve, SRS 2016 9 – dolgovi). Odloženi davki so bolj natančno opredeljeni v Uvodu v SRS 2016, 7. člen: ta opredeli računovodsko obravnavo odloženih davkov kot posledico obračunavanja sedanjih in prihodnjih davčnih učinkov. V SRS 2016 (Uvod v SRS 7. člen) so tudi posebej navedene družbe, ki jim ni treba obračunavati odloženih davkov, in sicer so to:

- mikro družbe;
- organizacije, ki niso družbe in hkrati niso podvržene obvezni reviziji.

Drugim organizacijam ni treba obračunavati odloženih obveznosti in odloženih terjatev za davek le v primeru, kadar so zneski teh, posamič ali skupno, za organizacijo nepomembni.

1.1.3 Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb

Davčno podlago predstavljajo določbe Zakona o davku od dohodka pravnih oseb (Ur.l. RS, št. 117/2006 – v nadaljevanju ZDDPO-2). ZDDPO-2 je bil sprejet leta 2006, v uporabi pa je od 1. 1. 2007 dalje. Od takrat je doživel nekaj manjših sprememb (spremembe ugodnosti, povezanih z regionalnimi olajšavami za vlaganja v raziskave in razvoj ter ugodnosti, povezanih z družbami tveganega kapitala), ki pa ne vplivajo na obračun odloženih davkov.

Večino zavezancev za davek od dohodka predstavljajo pravne osebe, ki so bile ustanovljene na podlagi ZGD-1. 3. člen ZDDPO-2 navaja, da so davčni zavezanci pravne osebe domačega in tujega prava. Davčni zavezanci po istem členu tega zakona so tudi družbe oziroma združenja oseb, vključujoč družbe civilnega prava, družbe po tujem pravu, ki so brez pravne osebnosti in niso zavezanci po zakonu, ki ureja dohodnino. Republika Slovenija in samoupravne lokalne skupnosti ne sodijo med davčne zavezanke.

ZGD-1 sicer uporablja izraze, kot so »poslovni izid« oziroma »dobiček« in v nobeni točki ne uporablja izraza »dohodek« pravne osebe. V 66. Členu, kjer zakon definira členitev

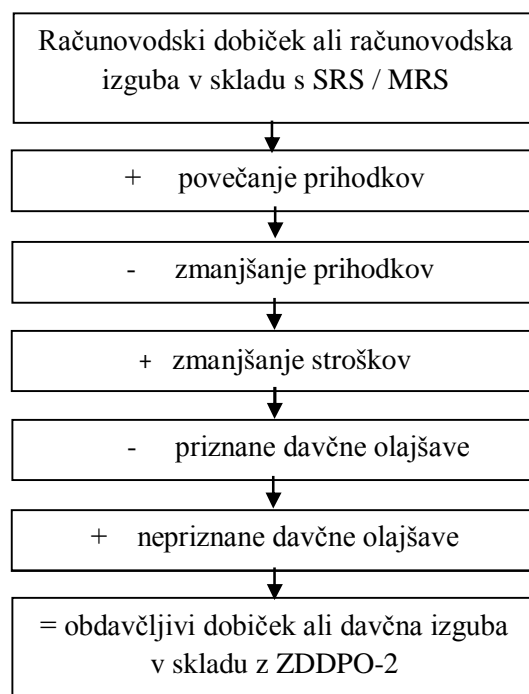
poslovnega izida, tako pod točko 20 najdemo kategorijo »Preneseni dobiček/Prenesena izguba«. Tudi 94. člen ZGD1-1 določa, da se na koncu poslovnega leta na osnovi zaključenih računovodskih izkazov ugotovi dobiček ali izguba. Vsem družbenikom se dodeli delež dobička ali izgube glede na njihov kapitalski delež, dobiček pa se nato pripiše družbenikovemu kapitalskemu deležu.

ZDDPO-2 v 11. členu našteje vrste dohodkov, ki so predmet obdavčitve. Med temi dohodki je posebej naveden tudi »dobiček rezidenta in dobiček nerezidenta«. V skladu s tem zakonom predstavlja davčno osnovo dobiček, ki je opredeljen kot presežek prihodkov nad odhodki (ZDDPO-2, 12. člen). Podlaga za obdavčitev je torej računovodski dobiček, ugotovljen v izkazu poslovnega izida skladno s slovenskimi računovodskimi standardi (Uvod v SRS, 2. člen) z ustreznimi prilagoditvami prihodkov in odhodkov, skladno z ZDDPO-2. Ustrezne prilagoditve prihodkov in odhodkov v skladu z ZDDPO-2, ki vplivajo na nastanek odloženih davkov, se nanašajo predvsem na postavke, ki sem jih predstavil v nadaljevanju diplomskega dela.

1.2 Primerjava računovodskega in obdavčljivega dobička

Potek ugotavljanja davčne osnove (obdavčljivega dobička) v skladu z ZDDPO-2 lahko ponazorimo s Sliko 1.

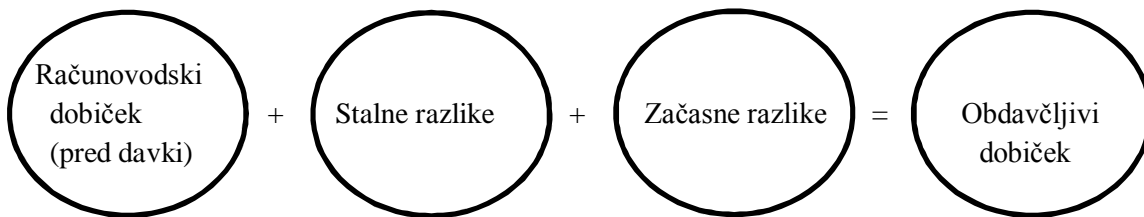
Slika 1: Ugotavljanje davčne osnove v skladu z ZDDPO-2

Vir: M. Žuran, *Presoja možnosti izkazovanja odloženih davkov glede na davčna določila in računovodske standarde*, 2006, str. 25.

Povezavo med računovodskim in obdavčljivim dobičkom lahko ponazorimo s Sliko 2:

Slika 2: Sestavine obdavčljivega dobička (dobiček pred davki)

Vir: S. Jerman, *Pravila določanja davčne osnove po ZDDPO-1*, 2005, str. 19¹.

Kot je razvidno iz Slike 2, je obdavčljivi dobiček vsota računovodskega dobička ter stalnih in začasnih razlik med obema (Jerman, 2005, str. 19).

1.2.1 Obdavčljivi dobiček

Po ZDDPO-2 (12. člen) davčno osnova predstavlja znesek, od katerega se določi višina davčne obveznosti z upoštevanjem veljavne davčne stopnje in, ki se ugotovi v skladu z drugimi določbami ZDDPO-2 Poslovni dogodki družbe se evidentirajo v izkazu poslovenega izida kot prihodki in odhodki kjer presežek prihodkov nad odhodki predstavlja dobiček. Dobiček za davčne potrebe pa se izračuna kot razlika med davčno priznanimi prihodki in davčno priznanimi odhodki. Za določitev davčnega dobička moramo tako poleg računovodskih izkazov upoštevati tudi davčne predpise.

MRS 12.7 opredeli davčno osnovo kot znesek, ki se za davčne potrebe odšteje od vsake obdavčljive gospodarske koristi, ki priteče v gospodarsko družbo, v primeru, da se z njo tudi povrne knjigovodska vrednost sredstva. Kadar gospodarska korist ni obdavčljiva, se pravi, da se z njo ne povrne knjigovodska vrednost sredstva, je davčna osnova sredstva enaka sami knjigovodski vrednosti sredstva.

Zakonska podlaga za sestavo izkaza poslovnega izida je 66. člen ZGD-1, ki predpisuje obliko izkaza poslovnega izida. ZGD-1, 54. člen gospodarskim subjektom nalaga obvezno sestavo računovodskih izkazov in izdelovanje letnih poročil. Vsi davčni zavezanci (družbe kot tudi samostojni podjetniki) morajo voditi svoje poslovne knjige in jih zaključiti ob koncu poslovnega leta, ki je lahko drugačno od koledarskega. Če zakon ne določa drugače, lahko družbe pripravijo letni obračun po SRS 2016 ali MRS.

¹ Povezava med računovodskim in obdavčljivim dobičkom, predstavljena v sliki 2, velja tudi pri ZDDPO-2, ki je nadomestil ZDDPO-1.

Za ugotavljanje dobička davčnega zavezanca so, če zakon (ZDDPO-2) ne določi drugače, relevantni prihodki in odhodki, evidentirani v izkazu poslovnega izida oziroma v letnem poročilu, ki odraža stanje v izkazu poslovnega izida ter izkazuje prihodke, odhodke in poslovni izid, ugotovljene v skladu z zakonom in v skladu z njim sprejetimi računovodskimi standardi. Zato pa zakon (ZDDPO-2) opredeljuje vrsto prihodkov in odhodkov, za katere je za davčne namene treba narediti prilagoditev izkaza poslovnega izida. Prihodki ugotovljeni v skladu s SRS 2016, za katere je treba narediti prilagoditev, se povečajo za:

- odpravo nepotrebnih rezervacij (20. člen ZDDPO-2);
- oblikovane rezervacije na račun dolgoročno odloženih prihodkov (20. člen ZDDPO-2);
- premalo obračunane obresti na dana posojila povezanim osebam (19. člen ZDDPO-2);
- razliko med tržnimi in transfernimi cenami med povezanimi osebam v tujini in doma (16. člen ZDDPO-2).

Prihodki, ugotovljeni v skladu s SRS 2016, se zmanjšajo za:

- prihodke od nepridobitnih dejavnosti (27. člen ZDDPO-2);
- odpravo in porabo že obdavčenih rezervacij (20. člen ZDDPO-2);
- že obdavčene prihodke zaradi odprave nepotrebnih rezervacij (20. člen ZDDPO-2);
- prihodke od odpravljenih oslabitev, v primeru, da se oslabitev predhodno ni upoštevala (21. člen ZDDPO-2);
- prihodke od udeležbe v dobičku (24. člen ZDDPO-2);
- prihodke na osnovi mednarodnih pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja (24. člen ZDDPO-2).

Stroški, ugotovljeni v skladu s SRS 2016, se zmanjšajo za nepriznane odhodke, ki so opredeljeni v 30. členu ZDDPO-2:

- dohodki, podobni dividendam, vključno s prikritim izplačilom dividend;
- odhodki za pokrivanje izgub iz preteklih let;
- stroški, ki imajo naravo privatnosti, na primer: za zabavo, oddih, šport in rekreacijo, vključno s pripadajočim davkom na dodano vrednost;
- stroški prisilne izterjave davkov in drugih dajatev;
- kazni, izrečene s strani pristojnega organa;
- davki, plačani s strani družbenika kot fizične osebe;
- davek na dodano vrednost, ki ga zavezanec v skladu z zakonom, ki ureja davek na dodano vrednost, ne uveljavlja kot odbitek vstopnega davka, čeprav je po zakonu imel to pravico;
- zamudne obresti od nepravočasno plačanih davkov ali drugih dajatev;

- obresti od posojil, prejetih od oseb, ki imajo sedež, kraj dejanskega delovanja posloводства ali prebivališče v državah, z izjemo držav članic Evropske unije, v katerih je splošna nominalna stopnja obdavčitve dobička nižja od 12,5 % in je država objavljena na seznamu skladno z 8. členom ZDDPO-2;
- donacije;
- podkupnine in druge oblike premoženjskih koristi, dane fizičnim ali pravnim osebam z namenom nastanka oziroma preprečitve določenega dogodka ali da se določeno dejanje opusti oziroma izvede ugodneje ali hitreje.

V 31. členu ZDDPO-2 so opredeljeni odhodki, ki so priznani samo deloma in so zato za davčne namene priznani kot strošek samo v določenem deležu, in sicer:

- 50 % stroškov reprezentance;
- 50 % stroškov nadzornih svetov oziroma drugih organov, ki opravljajo izključno funkcijo nadzora.

Po definiciji so davčno nepriznani odhodki tisti, ki (ZDDPO-2, 29. člen):

- niso neposredni pogoj za opravljanje dejavnosti in niso posledica opravljanja dejavnosti;
- imajo naravo privatnosti (našteti so v 21. členu ZDDPO-2);
- niso skladni z običajno poslovno prakso.

1.2.2 Računovodski dobiček

Odkvisno od uporabljenih računovodskih standardov, se računovodski dobiček lahko ugotavlja v skladu s SRS 2016, MRS ali katerim drugim računovodskim okvirom. Tako MRS 12 in SRS 2016 (Uvodu v SRS, točka 2) opredeljuje računovodski dobiček (računovodsko izgubo) kot celotni dobiček ali izgubo poslovnega obdobja, pred odštetjem odhodka za davek, ki se ugotovi v izkazu poslovnega izida. Dobiček, ugotovljen na osnovi računovodskih standardov, ni nujno enak dobičku po davčni zakonodaji, temveč se od njega razlikuje za odbitne in pribitne postavke. V nadaljevanju so predstavljene razlike med obema.

1.3 Razlike med računovodskim dobičkom in obdavčljivim dobičkom

Večina poslovnih dogodkov se obravnava enako z vidika računovodskih pravil in davčne zakonodaje. Kljub temu večina držav pozna posamezne poslovne dogodke, ki jih računovodska in davčna zakonodaja obravnata različno in so vzrok za nastanek razlik med računovodskim in obdavčljivim dobičkom (Žuran, 2006, str. 38). Da bi gospodarske družbe svoj poslovni rezultat izkazovale resnično in pravilno, morajo pripraviti, poleg

računovodskih izkazov za poslovne potrebe, še posebne (ločene) izkaze za davčne potrebe z obračunanimi davki za tekoče poslovno leto. Zaradi načela časovne usklajenosti prihodkov in odhodkov je potrebno, da tudi odhodek za davek ustreza prihodkom in odhodkom obdobja, v katerem se poroča, oziroma računovodskemu dobičku pred obdavčitvijo. Ker je odhodek za davek izralunan na osnovi računovodskega dobička le izjemoma enak dejanski davčni obveznosti, obračunom odhodek za davek izjemoma enak dejanski davčni obveznosti, morajo davčni zavezanci v svojih računovodskih izkazih pripoznati tudi davčne posledice tistih poslovnih dogodkov, ki bodo v prihodnjih davčnih obdobjih povzročali nastanek obveznosti ali terjatev za davek. Tako poznamo dve vrsti razlik, ki nastanejo zaradi davčnih učinkov (Jerman, 2005, str. 19):

- stalne razlike med davčnim in poslovnim obračunom;
- časne razlike med davčnim poslovnim obračunom.

Začasne razlike med davčnim in poslovnim obračunom so razlike med knjigovodsko vrednostjo terjatve ali obveznosti in njeno davčno vrednostjo v enem obdobju in, ki bodo odpravljene v nekem drugem obdobju. MRS 12časne razlike imenuje tudi časovno usklajevalne razlike. Časovno usklajevalne razlike so po MRS 12.17 razlike med računovodskim in obdavčljivim dobičkom, ki se pojavijo v enem obračunskem obdobju, odpravijo pa se v drugem obračunskem obdobju. Pripoznavanje časovno usklajevalnih razlik lahko enostavno prikažemo v Tabeli 1.

Tabela 1: Prikaz posledic časovno usklajevalnih razlik

Poslovni dogodek	Poslovno pripoznavanje	Davčno pripoznavanje	Odložene terjatve za davek	Odložene obveznosti za davek
Prihodek / dobiček	Prej	Pozneje		Da
Odhodek	Pozneje	Prej		Da
Prihodek / dobiček	Pozneje	Prej	Da	
Odhodek	Prej	Pozneje	Da	

Vir: S. R. Koritnik, Odloženi davki – neodložljiva tema, 2005, str. 71.

1.3.1 Stalne razlike med računovodskim in obdavčljivim dobičkom

Ker so stalne razlike po svoji naravi dokončne in nimajo vplivov na davek od dobička v prihodnosti, se posledično računovodsko ne prikazujejo. V Sloveniji so bile do začetka veljave ZDDPO-2 leta 2007 praktično vse razlike med računovodskim in davčnim dobičkom stalne narave. Zaradi sprememb davčne zakonodaje se je veliko stalnih razlik preoblikovalo včasne, saj spremenjena davčna zakonodaja omogoča, da ima

gospodarska družba v obračunu davka od dobička v določenem davčnem obdobju za davčni namen pripoznane poslovne dogodke, ki so bili pripoznani v računovodskih izkazih v prejšnjih obdobjih, na primer: odpisi zalog, oslabitve, rezervacije, odpisi terjatev (Žuran, 2006, str. 9).

Stalne razlike so tiste razlike med računovodskim in obdavčljivim dobičkom, ki nastanejo v obravnavanem obdobju in so dokončne, kar pomeni, da jih ni možno nikoli (ne prej ne kasneje) več poračunati. To so na primer tisti odhodki, ki se priznajo za poslovni namen, a jih davčna zakonodaja ne priznava kot odhodke za davčni namen. Vsebinsko gre za dokončno (trajno) davčno nepriznane odhodke in dokončno (trajno) neobdavčljive prihodke. Imamo torej odhodke in prihodke, ki so pripoznani izključno v izkazu poslovnega izida, ne pa tudi v davčnem obračunu oziroma so pripoznani le v davčnem obračunu, niso pa vključeni v izkazu poslovnega izida (Žuran, 2005, str. 6).

Slovenska davčna zakonodaja pozna veliko stalnih razlik. Stalne razlike, ki se pojavljajo zaradi razlik med pripoznavanjem prihodkov in odhodkov po SRS (2016) in po ZDDPO-2 in zaradi narave stalnosti ne povzročajo začasnih razlik in posledično tudi ne odloženih davkov, so (Novak, 2009, str. 15):

- prihodki iz prodaje izdelkov, storitev, opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev povezanim osebam. Če je treba omenjene prihodke za potrebe davčnega obračuna povečati, bo to pomenilo nastanek stalne razlike;
- odhodki iz nabave izdelkov, storitev ali osnovnih sredstev od povezanih oseb so stalne narave, če so davčno nepriznani;
- razlika pri obrestih od posojil (prejetih in danih) med povezanimi osebami, kadar obrestna mera ni v skladu s priznano obrestno mero, predpisano s strani ministrstva za finance;
- obresti od posojil, ki presegajo zakonsko predpisano razmerje med posojilom družbenika in njegovim deležem v kapitalu;
- prihodki in odhodki od nepridobitne dejavnosti pri davčnih zavezancih ustanovljenih z namenom opravljanja nepridobitne dejavnosti (na primer zavodi, društva, verske skupnosti; 9. člen ZDDPO-2);
- davčno nepriznani odhodki, opredeljeni v ZDDPO-2, 30. člen (glejte poglavje 1.2.1);
- delno priznani odhodki, opredeljeni v ZDDPO-2, 31. člen (glejte poglavje 1.2.1).

1.3.2 Začasne razlike med računovodskim in obdavčljivim dobičkom

Začasne razlike, ki jih vpeljuje MRS 12 in jih povzemajo tudi SRS 2016 (Uvod v SRS, člen 7), so razlike med knjigovodsko vrednostjo sredstva ali obveznosti v bilanci stanja in davčno vrednostjo sredstva ali obveznosti v bilanci stanja. Le-te delimo na **odbitne**

začasne razlike in obdavčljive začasne razlike. Odbitne začasne razlike so tiste, katerih posledica so zneski, ki se odštejejo pri obračunu obdavčljivega dobička (ali davčne izgube) v prihodnjih obdobjih, ko se knjigovodska vrednost sredstva gospodarski družbi povrne ali pa se poravna. Obdavčljive začasne razlike so tiste, pri katerih se pojavijo zneski, ki se pri davčnem obračunu (dobička ali davčne izgube) prištejejo v prihodnjih obdobjih, ko se knjigovodska vrednost sredstva povrne ali poravna (Žuran, 2007b, str. 155).

Na podlagi določil ZDDPO-2 in SRS 2016 so v posamičnih računovodskih izkazih možni naslednji poslovni dogodki, ki povzročajo možne terjatve ali obveznosti za odloženi davek iz naslova začasnih razlik (Žuran, 2006, str. 32):

- odbitne začasne razlike:
 - oslabitve sredstev oziroma okrepitev dolgov;
 - oblikovanje popravkov vrednosti;
 - rezervacije;
 - davčne izgube;
 - davčne olajšave;
 - amortizacija, ki presega davčno dovoljeno.
- obdavčljive začasne razlike:
 - amortizacija drobnega inventarja;
 - okrepitev sredstev oziroma oslabitev dolgov;
 - iz naslova poslovnih združitvev.

Večina začasnih razlik vpliva na izkaz poslovnega izida, z izjemo naslednjih (Žuran, 2006, str. 32):

- začasne razlike zaradi okrepitve sredstva ali oslabitve dolgov, ki se evidentirajo neposredno v kapitalu (prevrednotovalni popravek kapitala in revalorizacijska rezerva). Pri tem kot posledica nastanejo odloženi davki, ki se prav tako pripoznajo neposredno v kapitalu;
- začasna razlika zaradi poslovnih združitvev; odloženi davki se evidentirajo kot postavke z vplivom na dobro ime.

1.3.3 Odložene terjatve in odložene obveznosti za davek

Če odloženi davki predstavljajo obveznost plačevanja davka v prihodnosti, takrat govorimo o obveznostih za odloženi davek. Če odloženi davki predstavljajo nižje plačilo davka v prihodnjih obdobjih, govorimo o terjatvah za odloženi davek (MRS 12.4). Odloženi davek predstavlja terjatev ali obveznost do države kot prejemnika posameznega davčnega vira glede na davčne predpise.

Odložene obveznosti in terjatve za davek se odmerijo po davčnih stopnjah, za katere se predpostavlja, da bodo uporabljene v obdobjih, ko bodo obveznosti ali terjatve poravnane, ter so oblikovane na davčnih stopnjah, veljavnih na dan bilance stanja (Močnik, 2007, str. 3). Vrednotenje odloženih terjatev in obveznosti za davek mora odražati davčne posledice, ki izhajajo iz načina, na katerega gospodarska družba pričakuje povračilo oziroma poravnavo knjigovodske vrednosti sredstev in obveznosti ob zaključku poročevalskega obdobja (Uvod v SRS 2016, 7. člen).

Gospodarska družba bo terjatev, ki izvira iz davčne koristi, v svojih poslovnih knjigah pripoznal kot sredstvo, če bo terjatev izpolnjevala naslednja pogoja (Kodrič, 2004, str. 18):

- verjetnost, da bodo pritekale gospodarske koristi;
- izvirno vrednost terjatve je možno zanesljivo izmeriti.

Prav tako morajo biti evidentirane terjatve za odloženi davek pregledane ob zaključku poslovnega leta. Če ni verjetnosti, da bo v prihodnje na razpolago obdavčljiv dobiček, ki bi omogočil porabo terjatev za odloženi davek, morajo biti te terjatve oslabiljene. Ta oslabitev je potrebna, da se v izkazih prikaže realna vrednost terjatev. Proces ocenjevanja oslabitev zahteva pregled pozitivnih in negativnih dejavnikov (Žuran, 2007a, str. 28):

- pozitivni dejavniki:
 - obstajajo dokazi o zadostnem obdavčljivem dobičku v prihodnjih obdobjih;
 - obstajajo dokazi o zadostnem obdavčljivem dobičku v preteklih obdobjih;
 - obstajajo dokazi o konservativnih, izvedljivih strategijah davčnega načrtovanja.
- negativni dejavniki:
 - zgodovina izgub (predvsem v bližnji preteklosti);
 - zgodovina izgub iz poslovanja, davčnih izgub in davčnih olajšav, ki se niso uporabile in so pretekle;
 - izgube, ki se, navkljub zgodovini doseganja dobička, pričakujejo v bližnji prihodnosti.

1.4 Pripoznava odloženih davkov

Obveznost pripoznavanja terjatev in obveznosti za odložene davke so vpeljali šele SRS 2006, sprejeti novembra 2005. Terjatve in obveznosti za odloženi davek, evidentirane v bilanci stanja, ki so hkrati povezane s posli in drugimi poslovnimi dogodki, evidentiranimi v izkazu poslovnega izida, se prav tako evidentirajo v izkazu poslovnega izida kot odhodek ali prihodek za davek. Evidentiranje odloženih davkov velja za tiste začasne razlike, ki izvirajo iz časovno usklajevalnih razlik. Za izkazovanje odloženih davkov so torej pomembne le začasne razlike (Žuran, 2007b, str. 155).

Odloženi davki, ki izhajajo iz poslov in drugih poslovnih dogodkov, ki se pripoznajo neposredno v kapitalu, se prav tako pripoznajo neposredno v kapitalu. To je v preteklosti na primer veljalo za prevrednotenje opredmetenih osnovnih sredstev na višje poštene vrednosti, kjer se za učinek prevrednotenja ni povečal poslovni izid, temveč se je povečal presežek iz prevrednotenja. Iz tega poslovnega dogodka torej izhaja določena potencialna davčna obveznost v prihodnosti, saj mora davčni zavezanec ob odtujitvi sredstva, ki je prevrednoteno, plačati davek na dobiček (ZDDPO-2, 15. člen). V takem primeru govorimo o obveznosti za odloženi davek. SRS 2016 sicer odpravljajo kategorijo prevrednotovalni popravek kapitala, kar je opredeljeno v prehodnih določbah Uvoda v SRS 2016.

Gospodarska družba se sme odločiti sama, da v računovodskih izkazih ne izkazuje terjatev ali obveznosti za odloženi davek, kadar so zneski terjatev ali obveznosti posamič ali skupaj za gospodarsko družbo nepomembni (Pojasnilo 1 k SRS 2006 19). Da je znesek nepomemben, velja takrat, kadar bi njegovo nepripoznavanje lahko vplivalo na poslovne odločitve uporabnikov, temelječih na računovodskih izkazih. Kdaj je znesek pomemben, opredeli gospodarska družba v svojih internih aktih. Da nepomembni zneski terjatev ali obveznosti za odloženi davek niso pripoznani, mora gospodarska družba razkriti v prilogah k računovodskim izkazom.

Terjatve za odloženi davek se izkazujejo kot dolgoročne terjatve v bilanci stanja, obveznosti za odloženi davek pa kot dolgoročne obveznosti v bilanci stanja, saj gre za postavke, ki izhajajo iz postavk, ki imajo v izkazih dolgoročno naravo (na primer rezervacije) in so bolj podrobno predstavljene v drugem poglavju diplomskega dela. Ob prehodu na SRS 2006 so nastale nove obveznosti za odložene davke, in sicer kot posledica enkratnih začasnih razlik, ki so nastale zaradi (Hieng, 2006, str. 17):

- **povečanja prenesenega poslovnega izida**, ki so se v davčno osnovo vštete najkasneje v treh letih. Ob preračunu začetnega stanja so gospodarske družbe povečale preneseni poslovni izid le za del zneska prevrednotenja sredstev. Znesek odloženega davka se je izločil in pripoznal kot odložena obveznost za davek;
- **presežka iz prevrednotenja**, ki je šele ob amortizaciji, prodaji, odtujitvi oziroma odpravi sredstva povečal preneseni poslovni izid. Omenjeni presežek iz prevrednotenja je nastal na podlagi preračuna vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih sredstev, merjenih po modelu prevrednotenja ter finančnih naložb za prodajo. Znesek presežka iz prevrednotenja je vseboval tudi znesek odloženega davka, ki ga je gospodarska družba plačala državi, ko se je prevrednotenje vštelo v preneseni poslovni izid oziroma pri finančnih naložbah v poslovni izid tekočega obdobja.

1.4.1 Davčna vrednost sredstev in obveznosti

Davčne vrednosti nikoli ne določajo računovodski standardi, temveč je davčna vrednost vedno določena z zakonom s področja obdavčenja, torej z ZDDPO-2. Davčna vrednost sredstva je znesek, ki predstavlja za davčne namene priznan odhodek od obdavčljivih ekonomskih koristi, ki priteče v gospodarsko družbo po povrnitvi knjigovodske vrednosti sredstva. Po MRS 12.7 (zaradi metode obračunavanja, kjer so upoštevanečasne razlike) velja, da kadar ekonomske koristi niso obdavčljive, je davčna vrednost sredstva enaka njegovi knjigovodski vrednosti in posledično iz tega naslova ne nastajajočasne razlike in z njimi povezani davčni učinki. Davčna vrednost sredstva je tako enaka znesku davčno priznanega odhodka v zvezi s tem sredstvom, ki bo v prihodnjih davčnih obdobjih zmanjševal davčno osnovo.

1.4.2 Knjigovodska vrednost sredstev in obveznosti

Knjigovodska vrednost sredstva ali obveznosti SRS 2016 (Uvod v SRS 3. člen) opredeljuje kot znesek, ki je evidentiran v računovodskih izkazih skladno z veljavnimi računovodskimi standardi na datum bilance stanja. Knjigovodska vrednost posamezne računovodske kategorije po MRS je opredeljena v standardu, ki se na to kategorijo nanaša – MRS 12 za davek iz dobička ali MRS 16 za opredmetena osnovna sredstva.

1.4.3 Davčna stopnja

V Sloveniji smo dolgo, do leta 2006, poznali le 25 % splošno davčno stopnjo pri odmeri davka od dobička pravnih oseb. Le-ta se je postopoma zniževala več let. Tako je v letu 2007 znašala 23 %, v letu 2008 22 %, v letu 2009 21 % in nato od leta 2010 dalje 20 %. Z novelo ZDDPO-2 je bila le-ta v letu 2012 znižana na 18 % ter od leta 2013 naprej na 17 % (ZDDPO-2 60. člen). Stopnja davčnega odtegljaja od dohodkov, ki imajo vir v Sloveniji, je 15 % (ZDDPO-2, 70. člen). Poznamo tudi posebno, in sicer 0 % stopnjo davka, ki pa je določena za (Petkovič, 2009, str. 27):

- investicijske sklade, ustanovljene skladno z zakonom, ki ureja investicijske sklade in družbe za upravljanje;
- pokojninske sklade, ustanovljene skladno z zakonom, ki ureja pokojninska in invalidska zavarovanja;
- zavarovalnice, ki skladno z zakonom izvajajo pokojninski načrt;
- družbe tveganega kapitala oziroma njihove dejavnosti investiranja v tvegani kapital, če za ta del dejavnosti sestavijo ločeni obračun.

Efektivna oziroma dejanska davčna stopnja je stopnja, po kateri gospodarska družba kot davčni zavezanec dejansko plača davek državi in, ki predstavlja razmerje med

obračunanim davkom iz dobička in računovodsko izkazanim dobičkom (pred obdavčitvijo). Dejansko (efektivno) davčno stopnjo (DDS) lahko podamo z izrazom (1):

$$DDS = \frac{\text{celotni plačani davki}}{\text{računovodski dobiček}} \quad (1)$$

kjer plačani davki pomenijo vsoto vseh davkov, tako pozitivnih kot negativnih. Med negativne davke sicer prištevamo subvencije, dotacije in socialne transferje (Stanovnik, 2002, str. 38).

2 ZAKONSKE DOLOČBE, KI VPLIVAJO NA NASTANEK TERJATEV IN OBVEZNOSTI ZA ODLOŽENI DAVEK

Začasne razlike povzročajo nastanek terjatev in obveznosti za odložene davke, ki jih je na podlagi veljavne zakonodaje treba obračunati in izkazati v računovodskih izkazih ter voditi v dodatnih, posebnih evidencah. V nadaljevanju so predstavljeni posamezni členi ZDDPO-2 in tiste določbe SRS 2016, ki so podlaga za ugotovitve začasnih razlik. Začasne razlike namreč nastanejo kot posledica razlikovanja med prihodki in odhodki v računovodskih izkazih (po SRS 2016) ter prihodki in odhodki v davčnih izkazih (v skladu z ZDDPO-2).

2.1 Prevrednotenje

Uvod v SRS 2016 4. točka – Prevrednotenje gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih in računovodskih razvidih – pravi, da je prevrednotenje sprememba začetne pripoznane vrednosti gospodarskih kategorij. Iz te opredelitve razumemo, da je prevrednotenje vsako ponovno ovrednotenje gospodarskih kategorij po njihovem začetnem pripoznanju. Opredelitev velja tako za okrepitev sredstev kot tudi za njihovo oslabitev. Standardi (na primer SRS 2016 1 za opredmetena osnovna sredstva) jasno določajo, da se gospodarske družbe same lahko odločijo za krepitev sredstev, oslabitev sredstev pa je obvezna. Podobno prevrednotenje definirajo MRS, ki pa prevrednotenja ne opredeljujejo v posebnem standardu, temveč v posameznih standardih (npr. MRS 16 za opredmetena osnovna sredstva), medtem ko je slabitvam namenjen MRS 36.

Prevrednotenje se zgodi kot posledica razlik med pošteno vrednostjo sredstev in njihovo knjigovodsko vrednostjo. Kadar gospodarska družba na koncu poslovnega leta (ali med njim) opravi prevrednotenje sredstev, to izvede kot:

- povečanje knjigovodske vrednosti zaradi prevrednotenja na višjo pošteno vrednost;
- oslabitev in zmanjšanja knjigovodske vrednosti na nižjo pošteno vrednost.

ZDDPO-2 ureja odhodek iz prevrednotenja le za sledeče gospodarske kategorije:

- odpis terjatev (ZDDPO-2, 21. člen);
- finančne naložbe (ZDDPO-2, 22. člen);
- dobro ime (ZDDPO-2, 23. člen).

Za prevrednotenja ostalih gospodarskih kategorij so odhodki davčno priznani v zneskih, ki so pripoznani v skladu z računovodskimi standardi. ZDDPO-2 v 15. členu ureja davčna določila prevrednotenja gospodarskih kategorij na višje vrednosti. V skladu z računovodskimi standardi se prevrednotenje na višje vrednosti lahko opravi pri neopredmetenih sredstvih, opredmetenih osnovnih sredstvih, finančnih naložbah in naložbenih nepremičninah. ZDDPO-2 v nobenem členu posebej ne določa oziroma ureja samo prevrednotenje na višje vrednosti.

2.2 Rezervacije

Po SRS 2016 10.1 se rezervacije oblikujejo za sedanje obveze, ki izhajajo iz obvezujočih preteklih poslovnih dogodkov in se bodo v skladu s pričakovanji poravnale v obdobju, ki ni z gotovostjo določeno, ter katerih vrednost je možno z gotovostjo izmeriti. Namen rezervacij je oblikovati zneske, v obliki vnaprej vračunanih stroškov oziroma odhodkov, ki bodo v prihodnosti omogočali pokrivanje takrat nastalih stroškov oziroma odhodkov. SRS 2016 v točki 10.3 navajajo naslednje primere rezervacij:

- rezervacije za reorganizacijo;
- rezervacije za pričakovanje izgube iz kočljivih pogodb;
- rezervacije za jubilejne nagrade;
- rezervacije za odpravnine ob upokojitvi.

Po 20. členu ZDDPO-2 se oblikovanje rezervacij prizna kot odhodek v višini 50 % oblikovanih rezervacij. Odprava in poraba rezervacij, ki niso bile priznane kot odhodek, pa se upošteva kot izvzem prihodkov iz odprave ali porabe rezervacij za del kateri pri oblikovanju ni bil pripoznan kot odhodek ali kot odhodki iz porabe rezervacij za del kateri pri oblikovanju ni bil pripoznan kot odhodek

2.3 Prenos premoženja, združitve in delitve, zamenjava kapitalskih deležev

Po 39. členu ZDDPO-2 je prenosna družba pri prenosu premoženja oproščena plačila davka v zvezi z dobički in izgubami, ki so posledica prenosa sredstev in obveznosti, ki pripadajo preneseni dejavnosti. Prevrednotovalni prihodki in odhodki, ki bi morda nastali ob prenosu dejavnosti, nimajo vpliva na davčno osnovo prenosne družbe. Iz navedenega je možno sklepati, da pri prenosni družbi govorimo o dokončnih razlikah.

Prevezna družba v postopkih zamenjave kapitalskih deležev z drugo, prevzeto, družbo opravi zamenjavo, z izdajo ali prenosom vrednostnih papirjev. Poleg zamenjave vrednostnih papirjev lahko prevzemna družba opravi plačilo v denarju do 10% nominalne vrednosti oziroma najmanjšega skupnega emisijskega zneska izdanih ali prenesenih vrednostnih papirjev (ZDDPO-2, 44. člen). Pri zamenjavi kapitalskih deležev je družbenik prevzete družbe oproščen davka v zvezi z dobičkom doseženim z zamejavo vrednostnih papirjev, ob pogoju, da ni prejel plačilo v denarju (ZDDPO-2, 45. člen).

V primeru delitve ali združitve gospodarskih družb (ZDDPO-2, 48. in 49. člen) velja, da terjatve za odloženi davek nastanejo zaradi prevzema davčnih izgub, kadar terjatve za odloženi davek pri družbi prevzemnici niso bile oblikovane in ta družba v prihodnjih obdobjih pričakuje obdavčljive dobičke za pokrivanje prej nepripoznanih davčnih izgub. Prevezna družba od prenosne družbe pri združitvah in delitvah (ZDDPO-2, 48. in 49. člen) prevzame rezerve in rezervacije, ki jih je imela oblikovana prenosna družba. S prevzemom rezervacij družba prevzemnica nase prenese tudi morebitne terjatve za odloženi davek.

2.4 Davčna izguba

Davčna izguba ni kategorija, ki bi bila v vrednostnem ali vsebinskem smislu enaka kot nepokrita izguba, ki jo gospodarska družba izkazuje v bilanci stanja. Ker se davčna osnova ali davčna izguba ugotovi po predhodni prilagoditvi prihodkov in odhodkov za poslovne namene na nivo obdavčljivih prihodkov in davčno priznanih odhodkov, se zneska letno ugotovljene računovodske in davčne izgube razlikujeta. Prav tako se računovodska izguba pokriva po pravilih ZGD-1 (230. člen) oziroma skladno s pravili, ki jih določa akt o ustanovitvi pravne osebe, davčna izguba pa se pokriva zgolj na način, ki je določen z ZDDPO-2 (36. člen).

Po splošni ureditvi ZDDPO-2 se davčno izgubo lahko prenaša v naslednja davčna obdobja brez časovnih omejitev. Namen prenosa izgube v naslednja obdobja je znižanje pozitivne davčne osnove v prihodnjih davčnih obdobjih. Takšno znižanje davčne osnove je dopustno le do višine 50% zneska davčne osnove tekočega davčnega obdobja (Finančna Uprava Republike Slovenije, 2015, str. 8).

2.5 Udeležba v dobičku drugih oseb (dividende)

Na podlagi 24. člena ZDDPO-2 se iz davčne osnove prejemnika izločijo prejete dividende oziroma drugi deleži iz dobička, vključno s prihodki, ki so podobni dividendam, z izjemo skritih rezerv, ki niso bile obdavčene pri izplačevalcu. Izločitev dividend temelji na predpostavki, da so bili dobički, iz katerih se dividende izplačajo, že obdavčeni pri izplačevalcu dobička.

V tej povezavi lahko prihaja do časovnega neskladja med prihodki in prejemki iz dividend. SRS 2016 3.22 določa, da se dividende pripoznajo v poslovnem izidu, ko gospodarska družba pridobi pravico do plačila. Podobno določa tudi MRS 18.30, ki pravi, da se dividende pripoznajo, ko je uveljavljena pravica delničarja do izplačila. Skladno z računovodskimi standardi se torej prihodki iz dividend oziroma udeležb v dobičku kot prihodki v izkazu poslovnega izida pripoznajo takrat, ko lastnik finančne naložbe uveljavi oziroma pridobi pravico do izplačila dividende. Pravico pridobi takrat, ko imetniki deležev v kapitalu na skupščini odločijo o razdelitvi dobička.

2.6 Davčne olajšave (davčni dobropisi)

Davčne olajšave, ki jih zavezanec uveljavlja po ZDDPO-2, so opredeljene od 55. do 59. člena tega zakona. V skladu z ZDDPO-2 lahko zavezanec uveljavlja olajšave za:

- vlaganja v raziskave in razvoj;
- zaposlovanje invalidov;
- izvajanje praktičnega dela v strokovnem izobraževanju;
- prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje;
- donacije;
- investiranje;
- zaradi udeležbe zaposlenih pri dobičku v skladu z Zakonom o udeležbi delavcev pri dobičku.

Presežni del olajšav predstavlja še neuveljavljen davčni dobropis, ki bo prenesen v naslednja davčna obdobja kot pravica do znižanja davčne osnove. Ko bo davčni zavezanec prenašal te olajšave v prihodnja obdobja, bodo povzročale terjatve za odloženi davek (ZDDPO-2, 55. člen).

2.7 Amortizacija

Za razumevanje odloženih davkov kot posledica amortizacije je treba poznati tako davčno zakonodajo kot tudi določbe, zapisane v SRS 2016. Za davčne namene se amortizacija opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih sredstev priznava v obračunanem znesku v naslednjih davčnih obdobjih, vendar le do zneska, kot bi se amortizacija obračunala po metodi enakomernega časovnega amortiziranja in ob uporabi najvišje priznanih amortizacijskih stopenj (ZDDPO-2, 33. člen). V primeru, da se za poslovne namene koristi drugačna metoda amortiziranja od enakomernega časovnega amortiziranja, je treba za davčne namene najprej izračunati letne amortizacijske stopnje, ki bodo skladne z metodo enakomernega časovnega amortiziranja. Če pri tem pride do odstopanj med obračunano amortizacijo za davčne namene in obračunano amortizacijo za poslovne namene, je treba obračunati terjatev oziroma obveznost za odložene davke.

Po SRS 2016 1 in SRS 2016 2 so stroški amortizacije zneski, ki v posameznih obračunskih obdobjih prehajajo iz nabavne vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev in iz nabavne vrednosti neopredmetenih sredstev s končnimi dobami koristnosti v nastajajoče poslovne učinke. Stroški amortizacije se pripoznavajo na osnovi doslednega razporejanja amortizljivih zneskov opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih sredstev po posameznih obračunskih obdobjih, v katerih iz njih izhajajo gospodarske koristi. Doba koristnosti osnovnih sredstev je odvisna od (SRS 2016 1.23.):

- pričakovanega fizičnega izrabljanja;
- pričakovanega tehničnega staranja;
- pričakovanega gospodarskega staranja;
- pričakovanih zakonskih in drugih omejitev uporabe.

Za dobo koristnosti posameznega sredstva se upošteva tista, ki je glede na navedene dejavnike, najkrajša.

Po SRS 2016 1.46. amortizacijske stopnje, ki so z zakonom predpisane za sestavo davčnega obračuna, niso podlaga za amortiziranje v računovodskih izkazih. Amortizacijske stopnje za poslovne namene niso torej nujno enake amortizacijskim stopnjam za davčne namene.

Po 33. členu ZDDPO-2 je kot odhodek davčno priznana amortizacija od opredmetenih osnovnih sredstev, neopredmetenih sredstev in naložbenih nepremičnin, v znesku obračunanem skladno z računovodskimi standardi, ob uporabi metode enakomerne časovnega amortiziranja ter veljavnih amortizacijskih stopnjah iz 5. odstavka istega člena (Hieng, 2007, str. 257).

6. odstavek 33. člena ZDDPO-2 kot tudi SRS 2016 1.47 omogočata davčnemu zavezancu izbiro, kako bo računovodsko obravnaval opredmetena osnovna sredstva, katerih posamična vrednost je nižja od 500 evrov (v nadaljevanju EUR). Davčni zavezanec lahko izbira med dvema računovodskima usmeritvama izkazovanja takih sredstev:

- obravnavanje in izkazovanje kot opredmetena osnovna sredstva in od njih obračunava amortizacijo;
- obravnava in izkazuje kot material in jih ne amortizira.

V drugem primeru se ob prenosu takega sredstva v uporabo pojavijo stroški materiala, ki so tudi v celoti davčno priznani odhodki in tako ne povzročajo evidentiranja odloženih davkov.

3 RAČUNOVODSKO EVIDENTIRANJE ODLOŽENIH DAVKOV

Connolly (2012) pravi takole: »Vse, kar počnem danes, da povzroči, da plačujem višje davke v prihodnosti, ustvari odloženo obveznost za davek. Kar počnem danes in povzroči, da plačam manj davka v prihodnosti, bi bila odložena terjatev za davek.« Gospodarske družbe morajo voditi poslovne knjige in sestavljati računovodske izkaze skladno z določbami ZGD-1 in skladno z določbami veljavnih računovodskih standardov. S pomočjo računovodskih izkazov gospodarska družba izkazuje svojo uspešnost pri poslovanju kot tudi svoj ekonomski položaj. Potreba po obračunavanju odloženih davkov nastane, ker gospodarske družbe pogosto prestavijo ali vnaprej plačajo davek od dobička, ki se nanaša na določeno obdobje (Krishnan, 2003).

Družbe ugotavljajo poslovni izid kot razliko med prihodki in odhodki obračunskega obdobja, ki se izkažejo v izkazu poslovnega izida. Pri tem so interesi posloводства, lastnikov in države nasprotujoči. Hkrati pa je interes posloводства različen v primeru izkazovanja zneska poslovnega izida za poslovne namene in v primeru izkazovanja za namene obdavčitve. V primeru izkazovanja poslovnega izida za poslovne namene želi posloводство izkazati čim višji znesek dobička, v primeru in za namen obdavčitve pa želi pokazati čim nižji znesek dobička in s tem izkazati nižjo davčno osnovo, od katere mora družba obračunati in plačati davek od dobička (Milost & Milunovič, 2001, str. 106).

3.1 Metode obračunavanja davčnih učinkov

Za izračunavanje in evidentiranje davčnih učinkov poznamo različne postopke. Med najbolj pogostimi Jerman (2005, str. 8) navaja:

- metoda obveznosti po bilanci stanja (angl. *balance sheet liability method*);
- metoda obveznosti po izkazu poslovnega izida (angl. *income statement liability method*);
- metoda davčne obveznosti (angl. *income tax liability method*).

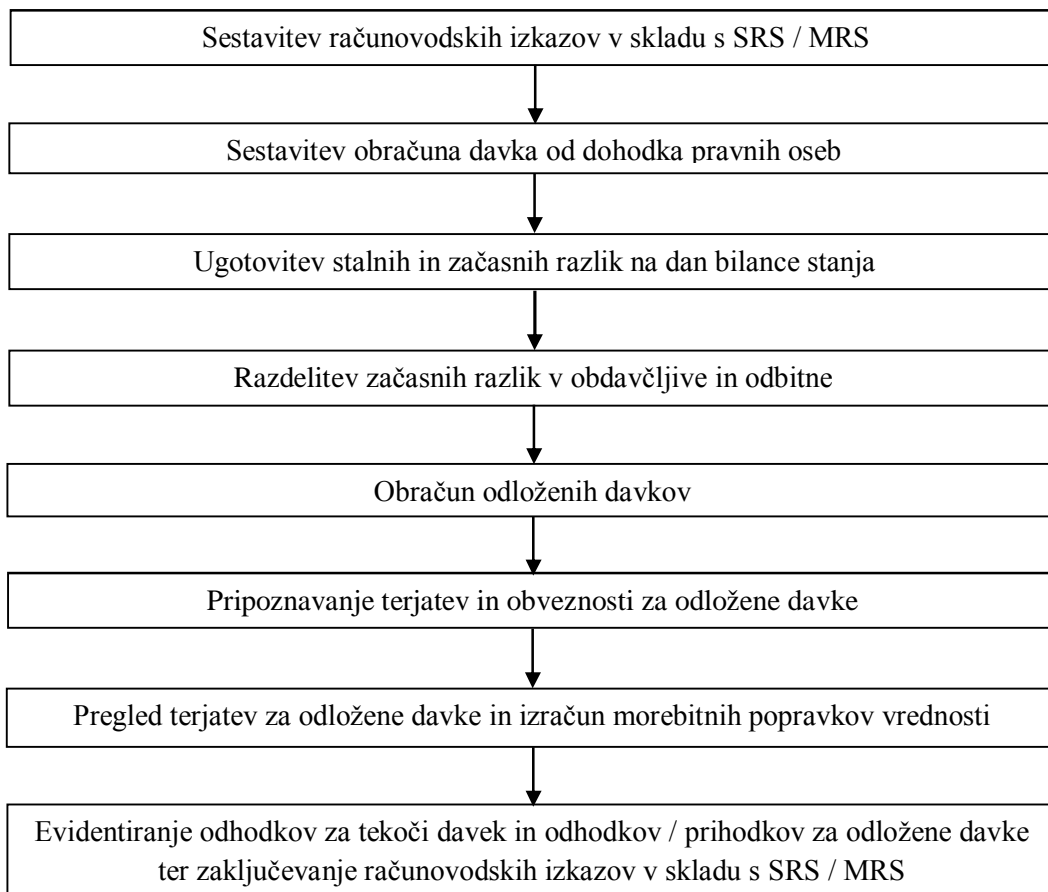
MRS 12.46 zadnji dve metodi prepoveduje in kot veljavno navaja metodo obveznosti po bilanci stanja. Prav tako to ureditev povzemajo SRS 2016 (7. člen Uvoda V SRS 2016).

3.1.1 Metoda obveznosti po bilanci stanja

Ta metoda se osredotoča na primerjavo med knjigovodsko vrednostjo sredstev, izkazanih v bilanci stanja in davčno vrednostjo teh sredstev, v trenutku izračuna odloženih davkov (Leahey, 1995, str. 87). Metoda razliko med obema vrednostima opredeli kot stalno ali začasno. Gospodarske družbe, ki pripravljajo računovodske izkaze po SRS 2016 oziroma MRS in so v Sloveniji zavezane k plačilu davka od dobička pravnih oseb, pri

izračunavanju odloženih davkov sledijo korakom, prikazanim v Sliki 3 (Grušovnik, 2010, str. 181):

Slika 3: Koraki izračuna odloženih davkov po metodi obveznosti po bilanci stanja

Vir: C. Grušovnik, *Vloga davčnega računovodstva v postopku davčnega inšpekcijskega nadzora davka od dohodkov pravnih oseb v gospodarskih družbah*, 2010, str. 181.

Metoda obveznosti po bilanci stanja je tudi edina, ki je predpisana s strani MRS 12 (tudi s strani SRS 2016, 7. člen Uvoda v SRS). MRS 12.53 tudi izrecno navaja, da se terjatve in obveznosti za odloženi davek ne diskontirajo zaradi zapletenosti oziroma celo neopredeljivosti časa, v katerem bo odpravljena vsaka začasna razlika, saj bi to pripeljalo do neprimerljivosti računovodskih izkazov. V Tabeli 2 je prikazan primer obračuna davčnih učinkov pri uporabi metode obveznosti po bilanci stanja. Pri izračunu so upoštevane naslednje postavke:

Računovodski dobiček z amortizacijo: 250 EUR

Nabavna vrednost osnovnega sredstva: 100 EUR

Doba koristnosti osnovnega sredstva: 4 leta

Amortizacijska stopnja za poslovne potrebe: 25 %

Amortizacijska stopnja za davčne potrebe: 20 %

Davčna stopnja: 17 %

Tabela 2: Obračun davčnih učinkov po metodi obveznosti po bilanci stanja

	Leto	1	2	3	4	5
1	Računovodski dobiček	225,00	225,00	225,00	225,00	225,00
2	Amortizacija za poslovne potrebe	25,00	25,00	25,00	25,00	0,00
3	Knjigovodska vrednost osnovnega sredstva	75,00	50,00	25,00	0,00	0,00
4	Amortizacija za davčne potrebe	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00
5	Davčna vrednost sredstva	80,00	60,00	40,00	20,00	0,00
6	Obdavčljivi dobiček (1+2-4)	230,00	230,00	230,00	230,00	205,00
7	Obdavčljiva začasna razlika (3-5)	-5,00	-10,00	-15,00	-20,00	0,00
8	Odmerjen davek (6*17 %)	39,10	39,10	39,10	39,10	34,85
9	Odložena terjatev za davek (7*17 %)	-0,85	-1,70	-2,55	-3,40	0,00
10	Odhodek za davek ($8_t + 9_t - 9_{t-1}$)	38,25	38,25	38,25	38,25	38,25
11	Efektivna davčna stopnja v % ($10/1 * 100$)	17,00	17,00	17,00	17,00	17,00

Povzeto in prirejeno po M. Žuran, Odloženi davki, 2005, str. 5.

Začasne razlike v Tabeli 2 so posledica različnih amortizacijskih stopenj, upoštevanih za potrebe priprave računovodskih in za potrebe davčnih izkazov. Tabela upošteva trenutno predpisano 17-odstotno davčno stopnjo (ZDDPO-2, člen 60), izračunana efektivna davčna stopnja v vseh letih pa prav tako znaša 17 %. Z oblikovanjem odloženih davkov se je skupen odhodek za davek porazdelil po vseh davčnih obdobjih, v katerih je prihajalo do razlik med amortizacijo za poslovne in davčne potrebe.

3.1.2 Metoda obveznosti po izkazu poslovnega izida

Metoda obveznosti po izkazu poslovnega izida se osredotoča na časovno usklajevalne razlike. Pri tej metodi se znesek odloženih davkov (obveznosti ali terjatev) izračuna za vsako posamezno leto na osnovi ugotovljenih časovno usklajevalnih razlik. Pri tem sam izračun ne vpliva na zneske, ki so bili izračunani v preteklih letih. Raven odloženih davkov ob koncu obdobja izračunamo tako, da začetnemu stanju terjatev ali obveznosti za odložene davke prištejemo ali odštejemo dodatne ugotovljene terjatve ali obveznosti iz naslova odloženih davkov (Žuran, 2005, str. 4). MRS so sprva to metodo dopuščali, vendar

jo prenovljeni MRS 12 (od leta 2001) prepoveduje. Prav tako pa je ne dovoljujejo SRS 2016. Primer obračuna davčnih učinkov po metodi obveznosti po izkazu poslovnega izida za amortizacijo je prikazan v Tabeli 3. Pri izračunu so upoštevane naslednje postavke:

Računovodski dobiček z amortizacijo: 250 EUR
 Nabavna vrednost osnovnega sredstva: 100 EUR
 Doba koristnosti osnovnega sredstva: 4 leta
 Amortizacijska stopnja za poslovne potrebe: 25 %
 Amortizacijska stopnja za davčne potrebe: 20 %
 Davčna stopnja: 17 %

Tabela 3: Obračun davčnih učinkov po metodi obveznosti po izkazu poslovnega izida

	Leto	1	2	3	4	5
1	Računovodski dobiček z amortizacijo	250,00	250,00	250,00	250,00	230,00
2	Amortizacija za davčne potrebe	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00
3	Amortizacija za poslovne potrebe	25,00	25,00	25,00	25,00	0,00
4	Obdavčljivi dobiček (1–2)	230,00	230,00	230,00	230,00	205,00
5	Odmerjen davek (4*17 %)	39,10	39,10	39,10	39,10	34,85
6	Računovodski dobiček (1–3)	225,00	225,00	225,00	225,00	225,00
7	Časovno-usklajevalna razlika (6–4)	-5,00	-5,00	-5,00	-5,00	20,00
8	Odložena obveznost / terjatev za davek (7*17 %)	-0,85	-0,85	-0,85	-0,85	3,40
9	Odhodek za davek (5+8)	38,25	38,25	38,25	38,25	38,25
10	Efektivna davčna stopnja v % (9/6*100)	17,00	17,00	17,00	17,00	17,00

Povzeto in prirejeno po M. Žuran, Odloženi davki, 2005, str. 4.

V Tabeli 3 so časovno-usklajevalne razlike posledica različnega obračuna amortizacije, ki jo lahko v skladu z davčnimi predpisi obračunamo po nižjih amortizacijskih stopnjah kot za računovodske namene. Tako nastala razlika v obračunani amortizaciji pomeni časovno-usklajevalne razlike, na podlagi katerih določimo odložene terjatve za davek. Tabela upošteva predpisano 17-odstotno davčno stopnjo (ZDDPO-2, člen 60), izračunana efektivna davčna stopnja v vseh letih pa prav tako znaša 17 %. Tudi v tem primeru so oblikovani odloženi davki porazdelili odhodek za davek na več davčnih obdobjih in tako izenačili efektivno davčno stopnjo med leti.

3.1.3 Metoda davčne obveznosti

V preteklosti so gospodarske družbe pogosto uporabljala metodo davčne obveznosti. Ta predpostavlja, da znesek davka že predstavlja odhodek za davek, odmerjen od obdavčljivega dobička na osnovi davčnih predpisov, veljavnih v posameznem obračunskem obdobju. Tako razlike med računovodskim in obdavčljivim dobičkom (tudičasne razlike) niso bile pripoznane v obdobju nastanka razlike, temveč ob dejanskem pripoznavanju za davčne namene, kar nasprotuje načelu soočenja prihodkov in odhodkov (Žuran, 2005, str. 3). Tabela 4 prikazuje primer obračuna davčnih učinkov po metodi davčne obveznosti za amortizacijo. Pri izračunu so upoštevane naslednje postavke:

Računovodski dobiček z amortizacijo: 250 EUR

Nabavna vrednost osnovnega sredstva: 100 EUR

Doba koristnosti osnovnega sredstva: 4 leta

Amortizacijska stopnja za poslovne potrebe: 25 %

Amortizacijska stopnja za davčne potrebe: 20 %

Davčna stopnja: 17 %

Tabela 4: Obračun davčnih učinkov po metodi davčne obveznosti

	Leto	1	2	3	4	5
1	Računovodski dobiček z amortizacijo	250,00	250,00	250,00	250,00	225,00
2	Amortizacija za davčne potrebe	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00
3	Amortizacija za poslovne potrebe	25,00	25,00	25,00	25,00	0,00
4	Obdavčljivi dobiček (1–2)	230,00	230,00	230,00	230,00	230,00
5	Odmerjen davek (4*17 %)	39,10	39,10	39,10	39,10	34,85
6	Računovodski dobiček (1–3)	225,00	225,00	225,00	225,00	225,00
7	Odhodek za davek	39,10	39,10	39,10	39,10	34-85
8	Dobiček za delitev (6–7)	185,90	185,90	185,90	185,90	190,15
9	Efektivna davčna stopnja v % (7/6*100)	17,38	17,38	17,38	17,38	15,49

Povzeto in prirejeno po M. Žuran, Odloženi davki, 2005, str. 3.

V Tabeli 4 je prikazan obračun tekočega davka po metodi davčne obveznosti. Edina razlika med obdavčljivim in računovodskim dobičkom izhaja iz različnega obračuna amortizacije. V skladu z davčnimi predpisi je bila za davčne potrebe obračunana po nižjih amortizacijskih stopnjah kot za računovodske potrebe. Nastala razlika med obdavčljivim

dobičkom in računovodskim dobičkom je začasne narave, saj z iztekom dobe koristnosti sredstva omenjena razlika izgine. Efektivna davčna stopnja je tako v prvih štirih letih višja od zakonsko določene (ki je 17 %, ZDDPO-2, člen 60), medtem ko je v petem letu nižja. Preračunana povprečna efektivna davčna stopnja za opazovanih 5 let pa je enaka 17 %.

3.2 Knjigovodsko evidentiranje odloženih davkov

V računovodski stroki je še vedno čutiti odpor do odloženih davkov. Koritnik (2012) navaja dva razloga, da je temu tako:

- odloženi davki kot računovodska kategorija ne vplivajo na davčno osnovo – vplivajo pa na čisti poslovni izid, ki je del bilančnega dobička;
- že v SRS 2006 (Pojasnilo 4 k Uvodu v SRS 2006) je bilo navedeno, da se odloženi davki ne pripoznajo, kadar zneski niso pomembni, kar povzemajo tudi novi SRS 2016 v Uvodu v SRS (7. člen).

Odložene terjatve in obveznosti se v bilanci stanja v skladu z MRS 1.68 in SRS 2016 20 izkazujejo ločeno od ostalih terjatev oziroma obveznosti za davek in se v bilanci stanja razvrstijo med dolgoročna sredstva oziroma obveznosti.

V skladu z enotnim kontnim okvirom za gospodarske družbe in zadrage (Ur.l. RS, št. 107/2015) se terjatve za odložene davke evidentirajo v skupini **09** – odložene terjatve za davek, medtem ko se obveznosti za odložene davke evidentirajo v skupini **98** – dolgoročne poslovne obveznosti.

V priporočenem kontnem načrtu za gospodarske družbe, ki ga je izdal Slovenski inštitut za revizijo in je dostopen na njihovi spletni strani, so za izkazovanje terjatev za odložene davke predlagani konti z naslednjimi šiframi (Slovenski inštitut za revizijo, 2015):

- **090** – terjatve za odloženi davek iz odbitnih začasnih razlik;
- **091** – terjatev za odloženi davek iz neizrabljenih davčnih izgub, prenesenih v naslednja davčna obdobja;
- **092** – terjatev za odloženi davek iz davčnih dobropisov, prenesenih v naslednja davčna obdobja.

Za obveznosti za odložene davke so predlagani konti z naslednjimi šiframi: **988** – obveznosti za odloženi davek. Za evidentiranje prihodkov oziroma odhodkov iz naslova odloženih davkov se uporabljajo konti s šiframi **813** – prihodki (odhodki) iz naslova odloženega davka.

V računovodskih izkazih in knjigovodskih evidencah se odloženi davki evidentirajo samo za pomembne (bistvene) zneske. Znesek je pomemben, kadar bi njegovo nepripoznanje lahko vplivalo na uporabnike, katerih poslovne odločitve temeljijo na računovodskih izkazih. Naravno in stopnjo pomembnosti zneskov za pripoznanje opredeli gospodarska družba v svojih internih aktih. Da so zneski terjatev in obveznosti za odloženi davek nepomembni in posledično niso pripoznani, mora gospodarska družba razkriti v prilogah k računovodskim izkazom. Kadar ni prepričljivih dokazov o razpoložljivosti obdavčljivega dobička v prihodnosti, gospodarska družba terjatev za odloženi davek ne pripozna, v prilogah k računovodskim izkazom pa razkrije razloge za njihovo nepripoznanje (SRS 2016, 7. člen Uvoda v SRS).

V skladu s SRS 2016 5.16 se terjatve in obveznosti za odloženi davek lahko medsebojno pobotajo le, če ima gospodarska družba zakonsko osnovo, da medsebojno pobota odmerjene terjatve za davek in odmerjene obveznosti za davek in če se terjatve in obveznosti za davek nanašajo na davek od dobička, ki pripada isti davčni oblasti.

4 ODLOŽENI DAVKI V IZKAZIH DRUŽB, KI KOTIRAJO NA LJUBLJANSKI BORZI VREDNOSTNIH PAPIRJEV

V empiričnem delu naloge sem se osredotočil na vpliv odloženih davkov na dobičkonosnost kapitala družb, ki kotirajo na Ljubljanski borzi. V analizo bom vključil družbe iz vseh kotacij: prve, standardne in vstopne. Z analizo želim preveriti dejavnike, preko katerih odloženi davki vplivajo na računovodske izkaze gospodarskih družb ter tudi tiste dejavnike, ki vplivajo na obseg odloženih davkov, ki jih družbe izkazujejo v svojih izkazih.

Preveril bom vpliv odloženih davkov na kazalnik dobičkonosnosti kapitala saj lahko izkazani odloženi davki vplivajo na kapital preko poslovnega izida ter tudi neposredno na kapital. Osredotočil se bom na tiste dejavnike, ki vplivajo na obseg odloženih davkov, ki jih družbe pripoznajo v izkazu poslovnega izida. V alternativnem modelu analize pa se bom osredotočil na tiste dejavnike, ki vplivajo na obseg odloženih davkov, ki jih družbe pripoznajo v izkazu poslovnega izida (med drugim poslovni izid gospodarske družbe, delež terjatev in obveznosti za odloženi davek v bilanci stanja).

4.1 Kazalniki dobičkonosnosti

Najprimernejši finančni kazalnik, ki pokaže, v kolikšni meri je poslovodstvo gospodarske družbe uspešno pri vodenju, je čisti dobiček. Iz tega sledi, da so kazalniki dobičkonosnosti tisti, ki prikazujejo, kako dobro poslovodstvo gospodarske družbe upravlja in razpolaga z viri, ki mu služijo za povračilo sredstev, ki so jih vložili investitorji (Norton & Porter, 1998, str. 751).

Pučko in Rozman (2000, str. 15) opredelita dobiček kot temeljni cilj, h kateremu stremi gospodarska družba in druge podobne organizacije. Dobiček v primerjavi z višino vlaganj lastnikov kapitala v delovanje gospodarske družbe kaže na njegovo donosnost. Višina dobička kot temeljni cilj je tako mera uspešnosti poslovanja, ki gospodarsko družbo usmerja pri njenem vedenju in delovanju.

Poznamo več vrst kazalnikov dobičkonosnosti, najpogosteje pa se uporabljata dva, in sicer: kazalnik dobičkonosnosti kapitala (angl. *Return on equity*, v nadaljevanju ROE) in kazalnik dobičkonosnosti sredstev (angl. *Return on assets*). Zaradi visoke korelacije med obema kazalnikoma sem se pri svoji analizi osredotočil samo na enega, in sicer sem izbral kazalnik ROE.

4.2 Podatki za analizo

V analizo sem vključil gospodarske družbe, katerih delnice so v času preučevanja (marec 2016), kotirala na Ljubljanski borzi vrednostnih. V Tabeli 5 so navedene gospodarske družbe, ki kotirajo na posamezne kotacije.

Tabela 5: Seznam gospodarskih družb, ki so na dan 1. 3. 2016 kotirala na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev

Prva kotacija	Standardna kotacija	Vstopna Kotacija
Gorenje d.d.	Delo Prodaja d.d.	AG d.d.
Intereuropa d.d.	Istrabenz d.d.	Alta Skupina d.d.
Krka d.d.	Kompas MTS d.d.	Cetis d.d.
Luka Koper d.d.	Mlinotest d.d.	Cinkarna Celje d.d.
Mercator d.d.	Nika d.d.	Datalab d.d.
Petrol d.d.	Salus d.d.	Hram Holding d.d.
Pozavarovalnica Sava d.d.	Sava d.d.	Inles d.d.
Telekom Slovenije d.d.	Terme Čatež d.d.	Intertrade ITA d.d.
Zavarovalnica Triglav d.d.	Unior d.d.	KD d.d.
		KD Group d.d.
		KS naložbe d.d.
		M1 d.d.
		Melamin d.d.
		Modra linija Holding d.d.
		Nama d.d.
		Prva Group d.d.
		Sivent d.d.
		Tekstina d.d.
		Terme Dobrna d.d.
		Tovarna olja Gea d.d.
		Union Hoteli d.d.
		Vipa Holding d.d.
		Zdravilišče Rogaška d.d.

Vir: Ljubljanska borza vrednostnih papirjev, Seznam vrednostnih papirjev, b.l.

Iz analize sem izključil družbe Alta Skupina d.d., Datalab d.d. in Vipa holding d.d., saj le-te zaradi nepopolnosti podatkov v opazovanem časovnem obdobju med leti 2006 in 2015, niso primerne za primerjavo.

Pri sami analizi sem tudi ugotovil, da odloženi davki niso vseprisotna računovodska kategorija. 7 od 38 analiziranih gospodarskih družb v svojih računovodskih izkazih ni izkazovalo odloženih davkov. Iz dostopnih podatkov ni bilo možno ugotoviti, ali v teh gospodarskih družbah ne prihaja do začasnih razlik med računovodskim dobičkom ter obdavčljivim dobičkom ali pa gospodarske družbe v svojih izkazih ne pripoznajo terjatev oziroma obveznosti za odloženi davek zaradi nebistvenosti zneskov.

V skladu s SRS 2016 5.16 družbe lahko medsebojno pobotajo odmerjene terjatve in obveznosti za odložene davke. MRS 12.71 pa pobotanje terjatev in obvenosti celo zapoveduje, a le vb primeru, če ima gospodarska družba uradno izvršljivo pravico pobotati pripoznane zneske in, če namerava bodisi poravnati čisti znesek ali unovčiti sredstvo in hkrati poravnati svojo obveznost V letnih poročilih družbe večinoma izkazujejo nepobotane terjatve in obveznosti za odložene davke. V tistih primerih, ko so družbe v računovodskih izkazih izkazovale neto vrednosti terjatev in obveznosti za odložene davke, sem temu primerno popravil podatke, da so primerni za nadaljnjo analizo.

4.3 Analiza podatkov

4.3.1 Regresijska analiza (multipla linearna regresija)

Pfajfar (2014, str. 37) navaja, da je regresijska analiza ena izmed najpogosteje uporabljenih metod v ekonometriji. Ukvarja se s preučevanjem linearnih vzorčnih povezanosti oziroma odvisnosti ene (odvisne) spremenljivke od ene ali več drugih, pojasnjevalnih spremenljivk (neodvisnih spremenljivk) z namenom, da ovrednoti povprečno vrednost prve spremenljivke ob danih (nespremenjenih) vrednostih ostalih spremenljivk.

Pri svojem ocenjevanju vpliva na izbrane odvisne spremenljivke (kazalnik dobičkonosnosti kapitala v modelu 1 in odloženih davkov pripoznanih v izkazu poslovnega izida, sem uporabil statistično metodo, multiplo regresijsko analizo. Z njo sem preučil povezanost (korelacijo) med odvisno in neodvisnimi spremenljivkami, ki sem jih opredelil v regresijskem modelu v nadaljevanju. Večkratna oziroma multipla linearna regresija nam pokaže, kolikšen je vpliv ene ali več neodvisnih spremenljivk na odvisno. Pri tem je bistveno, da je vpliv vsake neodvisne spremenljivke ocenjen tako, da je ta neodvisna od vplivov ostalih neodvisnih spremenljivk. Ustrezna multipla regresijska funkcija je zapisana z enačbo (2):

$$Y' = \alpha + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_n X_n + \varepsilon_n \quad (2)$$

V enačbi 2 vrednost a predstavlja regresijsko konstanto, $\beta_1 \beta_2 \dots \beta_n$, pa so vrednosti parcialnih regresijskih koeficientov. Vsak parcialni regresijski koeficient pove, za koliko enot se povprečno spremeni odvisna spremenljivka v primeru, da se opazovana (n-ta) neodvisna spremenljivka poveča za eno enoto, pri čemer preostale neodvisne spremenljivke ostanejo nespremenjene. Ker dejanskih razmer v celotni populaciji praviloma ne poznamo, moramo parametre regresijske funkcije oceniti na osnovi vzorčnih podatkov. Ocenjena regresijska funkcija ima tako obliko, prikazano z enačbo (3):

$$Y' = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots + b_n X_n + \varepsilon_n \quad (3)$$

Kjer je a ocena regresijske konstante, $b_1 b_2 \dots b_n$, pa so ocene parcialnih regresijskih koeficientov (Rogelj, 2002, str. 132). Regresijsko enačbo ugotovimo s tem, da izračunamo njene parametre, statistične značilnosti in moči korelacije ter tako napovedujemo vrednost odvisne spremenljivke.

Gujarati (2003, str. 636) navaja tri različne serije podatkov, s katerimi raziskovalci razpolagajo v empiričnih študijah:

- časovna serija;
- presečni podatki;
- panelni podatki.

V časovni seriji podatkov lahko analiziramo vrednost ene ali več spremenljivk v določenem časovnem obdobju. Pri presečnih podatkih opazujemo vrednost ene ali več spremenljivk za večje število opazovanih enot v točno določenem časovnem obdobju. Pri panelnih podatkih pa isto presečno enoto opazujemo v določenem časovnem obdobju. V tem primeru lahko govorimo o prostorski in časovni dimenziji panelnih podatkov (Gujarati, 2003, str. 636).

Ker pri svoji analizi odloženih davkov analiziram presečne podatke v daljšem časovnem obdobju, pomeni, da imam opravka s panelnimi podatki. Takšni podatki omogočajo analizo sprememb na individualni ravni, saj upoštevajo, da so si presečne enote med seboj različne. Regresijski model panelnih podatkov v splošni obliki lahko zapišemo z enačbo (4) (Verbeek, 2000, str. 310):

$$Y_{it} = a_i + \beta X_{it} + \varepsilon_{it} \quad (4)$$

kjer koeficient β meri parcialne učinke x_{it} na y_{it} v časovnem obdobju t za enoto i . Za slučajno napako ε_{it} velja predpostavka, da je neodvisno in enakomerno porazdeljena v času in med enotami.

4.3.2 Model 1

S pomočjo multiple linearne regresije želim ugotoviti vpliv neodvisnih spremenljivk na kazalnik čiste dobičkonosnosti kapitala kot odvisno spremenljivko. Analiziral sem vpliv gibanja spremenljivk, ki so predstavljene v Tabeli 6.

Tabela 6: Opredelitev spremenljivk za regresijsko analizo za model 1

Odvisna spremenljivka	Oznaka v modelu	Pojasnilo
Kazalnik čiste dobičkonosnosti kapitala	ROE	Delež dobička poslovnega leta v primerjavi s kapitalom
Neodvisna spremenljivka	Oznaka v modelu	Pojasnilo
Odložene terjatve za davek kot delež kapitala	OTDK	Delež odloženih terjatev za davek v bilanci stanja v primerjavi s kapitalom
Odložene obveznosti za davek kot delež kapitala	OODK	Delež odloženih obveznosti za davek v bilanci stanja v primerjavi s kapitalom
Odloženi davki pripoznani v kapitalu kot delež kapitala	ODKAP	Delež odloženih davkov, pripoznanih v kapitalu v primerjavi s kapitalom
Odloženi davki pripoznani v izkazu poslovnega izida kot delež kapitala	ODIPI	Delež odloženih davkov, izkazanih v izkazu poslovnega izida v primerjavi s kapitalom
Dobiček obdobja kot delež kapitala	DOB	Delež dobička obdobja v primerjavi s kapitalom
Obračunani davek kot delež kapitala	DAV	Dejansko obračunani davek v primerjavi s kapitalom
Slamnata spremenljivka	Oznaka v modelu	Pojasnilo
Dejavnost družbe – proizvodnja	DPR	Vrednost 1 je opredeljena kadar gospodarska družba spada v dejavnost proizvodnje
Dejavnost družbe – trgovina	DTR	Vrednost 1 je opredeljena kadar gospodarska družba spada v dejavnost trgovine
Dejavnost družbe – zavarovalništvo	DZV	Vrednost 1 je opredeljena kadar gospodarska družba spada v dejavnost zavarovalništva
Dejavnost družbe – upravljanje / holding	DUP	Vrednost 1 je opredeljena kadar gospodarska družba spada v dejavnost upravljanja
Družba izkazuje dobiček / izgubo v poslovnem letu	IZG	Vrednost 1 je opredeljena kadar gospodarska družba izkazuje izgubo

V model sem tudi vključil neodvisne slamnate spremenljivke. V Tabeli 7 so družbe razdeljene glede na svojo dejavnost. Ostale gospodarske družbe (Intereuropa d.d., Luka Koper d.d., Telekom Slovenije d.d., Terme Čatež d.d., Intertrade ITA d.d., Terme Dobrna d.d., Hoteli Union d.d., Zdravilišče Rogaška d.d.) ne sodijo v nobeno od dejavnosti opredeljenih v Tabeli 7 in tako predstavljajo svojo skupino, ki je opredeljena tako, da ima pri vseh slamnatih spremenljivkah za dejavnost navedeno vrednost 0.

Dodatno neodvisno slamnato spremenljivko sem vnesel v model kot indikator ali družba v opazovanem letu izkazuje dobiček ali izgubo (pred davki) iz poslovanja. Vrednost, definirana z 0, predstavlja dobiček, vrednost 1 pa izgubo družbe v poslovnem letu.

Tabela 7: Razdelitev gospodarskih družb glede na dejavnost

Trgovina	Proizvodnja	Zavarovalništvo	Upravljanje
Mercator d.d.	Gorenje d.d.	Pozavarovalnica Sava d.d.	Istrabenz d.d.
Petrol d.d.	Krka d.d.	Zavarovalnica Triglav d.d.	Nika d.d.
Delo Prodaja d.d.	Mlinotest d.d.	Prva Group d.d.	Sava d.d.
Kompas MTS d.d.	Unior d.d.		AG d.d.
Salus d.d.	Cetis d.d.		Hram Holding d.d.
Nama d.d.	Cinkana Celje d.d.		KD d.d.,
	Inles d.d.		KD Group d.d.
	Melamin d.d.		KS naložbe d.d.
	Tekstina d.d.		Modra linija d.d.
	Tovarna olja Gea d.d.		M1 d.d.
			Sivent d.d.

Regresijski model, ki ga bom analiziral, ima tako naslednjo obliko:

$$ROE'_i = \alpha_i + \beta_1 OTDK_{it} + \beta_2 OODK_{it} + \beta_3 ODKAP_{it} + \beta_4 ODIPI_{it} + \beta_5 DOB_{it} + \beta_6 DAV_{it} + \beta_7 DTR_{it} + \beta_8 DPR_{it} + \beta_9 DZV_{it} + \beta_{10} DUP_{it} + \beta_{11} IZG_{it} + \varepsilon_{it} \quad (5)$$

4.3.3 Rezultati analize modela 1

Tabela 8 prikazuje korelacijske koeficiente med posameznimi spremenljivkami. V korelacijski matriki so tudi dodane stopnje značilnosti katere predstavljajo številke v oklepajih.

Z analizo sem preveril učinek izbranih neodvisnih spremenljivk na izbrano odvisno spremenljivko. Iz Tabele 8 vidimo, da korelacijski koeficient med čisto dobičkonosnostjo kapitala (ROE) in odloženimi davki izkazanimi v poslovnem izidu (ODIPI) znaša 0,4734 pri stopnji značilnosti 0,0000, kar pomeni, da je povezava med spremenljivkama pozitivna in močna. Statistično značilnost z odvisno spremenljivko kaže tudi spremenljivka dobiček obdobja kot delež kapitala (DOB). Z izjemo spremenljivke odloženi davki pripoznani v kapitalu kot delež kapitala (OTDK), vse pozitivno vplivajo na neodvisno spremenljivko. Spremenljivka obračunani davek kot delež kapitala (DAV) je edina v obravnavanem modelu, ki ni statistično značilna v korelaciji s katero od preostalih spremenljivk.

Za analizo panelnih podatkov sta na razpolago dva različna modela (Gujarati, 2003, str. 648):

- model s stalnimi učinki (angl. *Fixed effect model*, v nadaljevanju FEM);
- model s slučajnimi učinki (angl. *Random effect model*, v nadaljevanju REM).

Hausmanov test specifikacije modela služi kot kazalnik, kateri model je bolj primeren za analizo. Predpostavka testa je, da med rezultati FEM in REM ni bistvenih razlik. Ničelna domneva pomeni, da so individualni učinki nepovezani s pojasnjevalnimi spremenljivkami. Kadar test pokaže značilno razliko, lahko zavrnilo ničelno domnevo in sprejmemo sklep, da REM ni primeren za analizo podatkov in posledično izberemo FEM (Gujarati, 2003, str. 648).

Tabela 8: Izpis korelacijske matrike modela 1

	ROE	OTDK	OODK	ODKAP	ODIPI	DOB	DAV
ROE	1,0000						
OTDK	-0,0014 (0,9778)	1,0000					
OODK	0,0802 (0,1187)	0,7405*** (0,0000)	1,0000				
ODKAP	0,0100 (0,8460)	0,1302** (0,0111)	-0,0149 (0,7721)	1,0000			
ODIPI	0,4734*** (0,0000)	-0,2449*** (0,0000)	-0,0180 (0,7260)	-0,2993*** (0,0000)	1,0000		
DOB	0,2368*** (0,0000)	0,2028*** (0,0001)	0,5242*** (0,0000)	0,00015 (0,9761)	-0,2326*** (0,0000)	1,0000	
DAV	0,0628 (0,2222)	-0,0705 (0,1700)	-0,0167 (0,7462)	0,0495 (0,3361)	0,0113 (0,8265)	0,0442 (0,3899)	1,0000

Legenda: *** statistično značilno pri 1 %; ** statistično značilno pri 5 %; * statistično značilno pri 10 %

Linearna regresija panelnih podatkov je bila izvedena po metodi poslopljenih najmanjših kvadratov (angl. *Generalised least square*, v nadaljevanju GLS), ki je standarden pristop za model s slučajnimi učinki. Za modele s slučajnimi učinki sem se odločil na podlagi rezultata Hausmanovega testa (rezultati so predstavljeni v Tabeli 9), ki je pokazal, da je ta model bolj primeren kot model s stalnimi učinki.

Tabela 9: Izpis rezultatov Hausmanovega testa za model 1

	Hausmanov test
χ^2	13,40
Prob > χ^2	0,0988

Ob običajni stopnji tveganja (5 %) ničelne domneve za obravnavani model 1 ne morem zavrniti, zato sem za analizo uporabil model s slučajnimi učinki (REM). V Tabeli 10 so predstavljeni rezultati za model 1.

Tabela 10: Izpis rezultatov regresijskega modela po metodi GLS za model 1

Model: linearna regresija panelnih podatkov				
Metoda: GLS – posplošeni najmanjši kvadrati				
Odvisna spremenljivka: ROE				
Vzorec: 380				
Opazovane enote: 38				
Spremenljivka	Koeficient	Standardna napaka	z-statistika	p-vrednost
_cons	0,567902	5,709529	0,10	0,921
OTDK	2,899759	0,486519	5,96	0,000
OODK	-3,039726	0,453552	-6,70	0,000
ODKAP	0,143075	0,033686	4,25	0,000
ODIPI	10,335410	0,634353	16,29	0,000
DOB	0,214351	0,018997	11,28	0,000
DAV	0,909967	1,981560	0,46	0,646
DTR	4,403672	8,287612	0,53	0,595
DPR	-0,450721	7,096057	-0,06	0,949
DZV	2,449449	10,132300	0,24	0,809
DUP	1,023061	7,083202	0,14	0,885
IZG	-8,325921	5,721837	-1,46	0,146
Prilagojen R ² = 0,4520				

4.3.4 Model 2

V tem modelu želim s pomočjo multiple linearne regresije ugotoviti vpliv dejavnikov na obseg odloženih davkov v izkazu poslovnega izida. Analiziral sem vpliva gibanja spremenljivk, ki so predstavljene v Tabeli 11.

Tabela 11: Opredelitev spremenljivk za regresijsko analizo za model 2

Odvisna spremenljivka	Oznaka v modelu	Pojasnilo
Odloženi davki pripoznani v izkazu poslovnega izida kot delež poslovnega izida pred davki	ODIPI	Delež odloženih davkov, izkazani v izkazu poslovnega izida v primerjavi s poslovnim izidom pred davki
Neodvisna spremenljivka	Oznaka v modelu	Pojasnilo
Sprememba učinkovite davčne stopnje v primerjavi s predhodnim obdobjem	dEFDS	Absolutna sprememba v učinkoviti davčni stopnji v primerjavi s predhodnim obdobjem
Odložene terjatve za davek kot delež celotne bilance	OTDB	Delež odloženih terjatev za davek v bilanci stanja v primerjavi s celotno bilanco
Odložene obveznosti za davek kot delež v celotni bilanci	OODB	Delež odloženih terjatev za davek v bilanci stanja v primerjavi s celotno bilanco
Obračunani davki v primerjavi s poslovnim izidom	DAVPI	Delež obračunanih davkov, izkazani v izkazu poslovnega izida v primerjavi s celotnim poslovnim izidom
Poslovni izid kot delež bilance	PIB	Delež poslovnega izida v primerjavi s celotno bilanco

Slamnate spremenljivke za model 2 so definirane enako kot pri modelu 1 (glej Tabelo 6). Regresijski model, ki ga bom analiziral, ima tako obliko prikazano z enačbo (6):

$$ODIPI'_i = \alpha_i + \beta_1 dEFDS_{it} + \beta_2 OTDB_{it} + \beta_3 OODB_{it} + \beta_4 DAVPI_{it} + \beta_5 PIB_{it} + \beta_6 DPR_{it} + \beta_7 DTR_{it} + \beta_8 DZV_{it} + \beta_9 DUP_{it} + \beta_{10} IZG_{it} + \varepsilon_{it} \quad (6)$$

4.3.5 Rezultati analize modela 2

Tabela 12 prikazuje korelacijske koeficiente med posameznimi spremenljivkami. V korelacijski matriki so dodane stopnje značilnosti. V korelacijski matriki so dodane stopnje značilnosti katere predstavljajo številke v oklepajih.

Tabela 12: Izpis korelacijske matrike modela 2

	ODIPI	dEFDS	OTDB	OODB	DAVPI	PIB
ODIPI	1,0000					
dEFDS	-0,6101*** (0,0000)	1,0000				
OTDB	-0,0933* (0,0692)	-0,0315 (0,5613)	1,0000			
OODB	-0,0796 (0,1215)	0,0392 (0,4700)	0,0665 (0,1960)	1,0000		
DAVPI	-0,0471 (0,3595)	0,4938*** (0,0000)	-0,0609 (0,2361)	-0,0004 (0,9936)	1,0000	
PIB	0,0173 (0,7361)	-0,0108 (0,8422)	-0,1444** (0,0048)	-0,0380 (0,4607)	0,0520 (0,3120)	1,0000

Legenda: *** statistično značilno pri 1 %; ** statistično značilno pri 5 %; * statistično značilno pri 10 %

Z analizo sem preveril učinek izbranih neodvisnih spremenljivk na izbrano odvisno spremenljivko. Iz rezultatov v Tabeli 12 vidimo, da sta statistično značilni spremenljivki sprememba efektivne davčne stopnje (dEFDS) v primerjavi z odvisno spremenljivko odloženi davki izkazani v izkazu poslovnega izida (ODIPI), ter obračunani davki v razmerju s poslovnim izidom (DAVPI) v primerjavi s spremembo efektivne davčne stopnje. Prva povezava kaže izrazito negativno povezanost, druga pa močno pozitivno.

Ocena linearnega regresijskega modela na osnovi panelnih podatkov je bila izvedena z enako metodo kot analiza modela 1. Tudi za regresijski model 2 je Hausmanov test pokazal, da je za analizo primeren model s slučajnimi učinki. Rezultati Hausmanovega testa za model 2 so predstavljeni v tabeli 13.

Tabela 13: Izpis rezultatov Husmanovega testa za model 2

	Hausmanov test
χ^2	6,19
Prob > χ^2	0,517

Ob običajni stopnji tveganja (5 %) ničelne domneve za regresijski model 2 ne morem zavrniti, zato za analizo uporabljam model s slučajnimi učinki. V tabeli 14 so predstavljeni dobljeni rezultati modela 2.

Tabela 14: Izpis rezultatov regresijskega modela po metodi GLS za model 2

Model: linearna regresija panelnih podatkov				
Metoda: GLS – posplošeni najmanjši kvadrati				
Odvisna spremenljivka: ODIPI				
Vzorec: 342				
Opazovane enote: 38				
Spremenljivka	Koeficient	Standardna napaka	z-statistika	p-vrednost
_cons	5,047795	8,175861	0,62	0,537
dEFDS	-0,457249	0,026339	-17,36	0,000
OTDB	-5,071979	1,495168	-3,39	0,001
OODB	-3,625342	3,394042	-1,07	0,285
DAVPI	0,443956	0,057359	7,74	0,000
PIB	-0,444844	0,430773	-1,03	0,302
DTR	-9,009998	11,122070	-0,81	0,418
DPR	-1,599337	9,783325	-0,16	0,870
DZV	-23,359580	13,997720	-1,67	0,095
DUP	12,554130	9,662974	1,30	0,194
IZG	-12,044560	8,204915	-1,47	0,142
Prilagojen $R^2 = 0,4912$				

4.4 Analiza rezultatov modelov

Rezultati, predstavljeni v Tabeli 10, kažejo, da imajo statistično značilen vpliv v modelu 1 na dobičkonosnost kapitala naslednje neodvisne spremenljivke:

- odložene terjatve za davek kot delež kapitala;
- odložene obveznosti za davek kot delež kapitala;
- odloženi davki pripoznani v kapitalu kot delež kapitala;
- odloženi davki pripoznani v izkazu poslovnega izida kot delež kapitala;
- dobiček obdobja kot delež kapitala.

Ostale spremenljivke nimajo statistično značilnega vpliva. Rezultati iz Tabele 10 nam glede na statistično značilnost povedo, da neodvisne spremenljivke v vseh primerih (izjema je spremenljivka delež obveznosti za odložene davke v primerjavi s kapitalom – OODK)

kažejo, da so smeri ocenjenih koeficientov enake – pozitivne. To pomeni, da se čista dobičkonosnost kapitala poveča, če se povečajo te kategorije.

Največji vpliv na neodvisno spremenljivko ima spremenljivka odloženi davki, izkazani v izkazu poslovnega izida kot delež kapitala (ODIPI), za katero je izračun pokazal, da bi se odvisna spremenljivka povečala za kar 10,33 odstotne točke, če bi se neodvisna spremenljivka povečala za 1 odstotno točko. Zanimivo pri tem je, da imajo odloženi davki, izkazani v izkazu poslovnega izida kot delež kapitala, veliko večji vpliv na čisto dobičkonosnost kapitala kot delež dobička (pred davki) v primerjavi s kapitalom (DOB). Obe kategoriji kot del celotnega dobička neposredno vplivata na čisto dobičkonosnost kapitala gospodarske družbe. Z drugimi besedami, odloženi davki vplivajo bistveno bolj na dobičkonosnost kapitala kot sam dobiček (pred davki).

Pri rezultatih modela 2 (Tabela 14), kjer je odvisna spremenljivka delež odloženih davkov, pripoznanih v izkazu poslovnega izida v primerjavi s kapitalom, pa ugotovimo, da imajo statistično značilen vpliv naslednje spremenljivke:

- sprememba efektivne davčne stopnje v primerjavi s predhodnim obdobjem;
- odložene terjatve za davek kot delež celotne bilance;
- obračunani davki v primerjavi s poslovnim izidom.

Ostale spremenljivke v modelu 2 so statistično neznačilne. Kot je razvidno iz Tabele 14, ima največji vpliv na neodvisno spremenljivko v modelu 2 spremenljivka odložene terjatve za davek kot delež bilance (OTDB), za katero je analiza pokazala, da bi se odvisna spremenljivka zmanjšala za kar 5,07 odstotne točke, če bi se neodvisna spremenljivka povečala za 1 odstotno točko. Na osnovi statistične značilnosti nam rezultati iz Tabele 14 povedo, da za neodvisne spremenljivke v vseh primerih (izjema je spremenljivka delež davkov, izkazanih v poslovnem izidu v primerjavi z bilanco – DAVPI) velja, da so smeri ocenjenih koeficientov enake – negativne. To pomeni, da se delež odloženih davkov, izkazanih v poslovnem izidu v primerjavi s celotno bilanco zmanjša, če se povečajo te kategorije.

Pri analizi obeh modelov sem ugotovili, da za gospodarske družbe veljajo enaki rezultati, neodvisno od tega, v kateri panogi deluje, saj v obeh modelih slamnate spremenljivke, ki so definirane po dejavnostih gospodarske družbe, ne kažejo statistične značilnosti. Edino v primeru, da stopnjo tveganja postavimo na 10 %, dobimo statistično značilnost tudi za spremenljivko dejavnost zavarovalništva v modelu 2, kar pomeni, da za tiste gospodarske družbe, ki se ukvarjajo z zavarovalništvom, lahko pričakujemo, da se bodo odloženi davki izkazani v izkazu poslovnega izida občutno manjši, saj znaša koeficient -23,36 (Tabela 14).

5 SKLEP

Namen diplomskega dela je seznanitev bralca s pojmom odloženih davkov. Odloženi davki so računovodski pojem, ki se nanaša na položaj, v katerem ima gospodarska družba v svoji bilanci evidentirano razliko med dejansko plačanimi davki in davčno obremenitvijo, izračunano za računovodske namene. Govorimo o čisto računovodski kategoriji, ki vpliva na čisti dobiček, ne vpliva pa na davčno osnovo.

Področje odloženih davkov je kompleksno, saj od uporabnika zahteva dobro poznavanje tako računovodskih standardov kot davčnih predpisov. Zaradi svoje kompleksnosti se tudi številne gospodarske družbe ne poslužujejo obračunavanja odloženih davkov v svojih bilancah, kar kaže tudi moja analiza, saj 7 od 38 analiziranih gospodarskih družb v svojih računovodskih izkazih ni izkazovalo odloženih davkov. Računovodski standardi to dopuščajo za gospodarske družbe, za katere bi odloženi davki predstavljali nepomembne zneske.

V analitičnem delu diplomskega dela sem preučil, kolikšen je dejanski vpliv odloženih davkov v praksi. Analiziral sem vpliv odloženih davkov na dobičkonosnost kapitala družb, ki kotirajo na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev med letoma 2006 in 2015. S podatki, ki so dostopni javnosti, sem s pomočjo regresijske analize prikazal obseg in vpliv odloženih davkov na izbrane opazovane spremenljivke.

V dveh različnih zastavljenih regresijskih modelih sem preučil vpliv odloženih davkov na dobičkonosnost kapitala ter vplive na odložene davke, ki so v izkazih pripoznani v izkazu poslovnega izida. V modelu 1, kjer sem preveril vpliv odloženih davkov na dobičkonosnost kapitala, se je izkazalo, da imajo odloženi davki, ki so pripoznani v poslovnem izidu gospodarske družbe, pomemben vpliv, veliko večji kot na primer sam dobiček iz poslovanja. Rezultat je pokazal, da se dobičkonosnost kapitala poveča za več kot 10 odstotnih točk, če se delež odloženih davkov, izkazanih v poslovnem izidu, ki je prikazan kot delež kapitala, poveča za 1 odstotno točko. V modelu 2 pa sem analiziral vplive na odložene davke, ki so pripoznani v izkazu poslovnega izida. V tem modelu se je za odvisno spremenljivko, ki najbolj vpliva, in sicer negativno, na neodvisno spremenljivko, pokazala spremenljivka odložene terjatve za davek, izkazana kot delež celotne bilance. Je pa vpliv odloženih davkov neodvisen od tega, v kateri panogi gospodarska družba posluje, saj pri analizi nobena panoga ne kaže statistično značilnega vpliva, kar pomeni, da bo vpliv na kazalnik dobičkonosnosti kapitala (model 1) ali odložene davke izkazane v izkazu poslovnega izida (model 2) enak, ne glede na to, v kateri panogi gospodarska družba posluje.

6 LITERATURA IN VIRI

1. Connolly, T. P. (2012, 2. oktober). Is it OK to Keep Two Sets of Books? A Primer on Deferred Tax Assets. *CFA institute*. Najdeno 16. avgusta 2016 na spletnem naslovu <https://blogs.cfainstitute.org/insideinvesting/2012/10/02/is-it-ok-to-keep-two-sets-of-books-a-primer-on-deferred-tax-assets/>
2. Enotni kontni okvir za gospodarske družbe, samostojne podjetnike posameznike, zadruge, nepridobitne organizacije – pravne osebe zasebnega prava ter društva in invalidske organizacije. *Uradni list RS* št. 107/2015.
3. Finančna Uprava Republike Slovenije. (2015). *Splošno o davku od dohodkov pravnih oseb*. Ljubljana: Finančna Uprava Republike Slovenije.
4. Grušovnik, C. (2010). *Vloga davčnega računovodstva v postopku davčnega inšpekcijskega nadzora davka od dohodkov pravnih oseb v gospodarskih družbah*. Maribor: Pravna fakulteta Maribor.
5. Gujarati, N. (2003). *Basic Econometric* (8thed.). New York: McGraw-Hill Companies.
6. Hieng, R. (2006). Vpliv SRS 2006 in sprememb zakona o davku od dohodkov pravnih oseb na davčno osnovo. *IKS: Revija za računovodstvo in finance*, 33(6), 7–24.
7. Hieng, R. (2007). Obračun davka od dohodkov (dobička) za leto 2006. *IKS: Revija za računovodstvo in finance*, 34(1-2), 243–275.
8. International Accounting Standards Board. (b.l.) *Unaccompanied standards*. Najdeno 20. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/IFRSs/Pages/IFRS.aspx>
9. Jerman, S. (2005). *Pravila določanja davčne osnove po ZDDPO-1*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
10. Jerman, S. (2006). *Poglobljena obravnava odloženih davkov*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
11. Kermat, S., Juršev, U., & Vuković, K. (2016, 5. maj). Odloženi davki. *Verlag Dashöfer*. Najdeno 15. avgusta 2016 na spletnem naslovu http://www.dara.si/33/odlozeni-davki-uniqueidmRRWSbk196EAafnF40AQgLgX4F61gYtFjR3K5n2_jqicY86wRgdYOW/?query=odlo%BEeni%20davki&serp=1
12. Kodrič, M. (2004). Odloženi davki in Zakon o davku od odhodkov pravnih oseb. *Davčno-finančna praksa*, 5(11), 16–18.
13. Koritnik, S. R. (2005). Odloženi davki – neodločljiva tema. *Podjetnik*, 13(11), 72.
14. Koritnik, S. R. (2012, 28. februar). 10 računovodskih napotkov ob zaključku poslovnega leta (1. del). *Moj spletni priročnik Številka 11-2012*. Najdeno 28. februarja 2016 na spletnem naslovu http://www.podjetniski-portal.si/index.php?t=E_publicacije&type=prirocnik&article_id=4580
15. Kralj, B. Ž. (2010, 29. november). Odloženi davki v računovodskih izkazih. *Akademija finance*. Najdeno 15. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://akademija.finance.si/296135>
16. Krishnan, A. (2003, 4. maj). Why account for deferred taxes? *The Hindu business line*. Najdeno 16. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://www.thehindubusinessline.com/iw/2003/05/04/stories/2003050400020600.htm>

17. Leahey, A. L. (1995). A worksheet for accounting for deferred taxes. *Journal of Accountancy*, 180(3), 90–97.
18. Lukić, R. & Vučković-Milutinović, S. (2013). Analysis of Deferred Taxes in the Business Environment in Serbia *Economia. Seria Management*, 16(1), 25–37.
19. Milost, F. & Milunović, V. (2001). *Obdavčitev podjetij*. Koper: Visoka šola za management.
20. Močnik, J. (2007). Knjiženje odloženih davkov, *Računovodski in davčni nasvet*, 2(18), 1–3.
21. Norton, C. & Porter, G. (1998). *Financial Accounting: The import on decision makers* (2nd ed.). New York: The Dryden press.
22. Novak, A. (2007). Glavne značilnosti računovodskega poročanja na podlagi MSRP *Management*, 2(4), 345–361.
23. Novak, M. (2009). *Odloženi davki v skladu s slovensko davčno in računovodsko zakonodajo*. Maribor: Pravna fakulteta Maribor.
24. Petkovič, D. (2009). *Upravljalno računovodstvo: študijsko gradivo*. Celje: Fakulteta za komercialne in poslovne vede.
25. Pfajfar, L. (2014). *Osnovna ekonometrija*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
26. Pučko, D. & Rozman, R. (2000). *Ekonomika in organizacija podjetja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
27. Rogelj, R. (2002). *Statistika 2* (2. izdaja). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
28. Ljubljanska borza d.d. (b.l.). *Seznam vrednostnih papirjev*. Najdeno 1. marca 2016 na spletni strani <http://www.ljse.si/cgi-bin/jve.cgi?doc=7017>
29. Slovenski inštitut za revizijo. (2015). Priporočen enotni kontni načrt za gospodarske družbe, samostojne podjetnike posameznike, zadrage, nepridobitne organizacije – pravne osebe zasebnega prava ter društva in invalidske organizacije. Najdeno 20. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.si-revizija.si/standardi/slovenski-racunovodski-standardi-2016>
30. Slovenski računovodski standardi 2006. *Uradni list RS* št. 118/2005.
31. Slovenski računovodski standardi 2016. *Uradni list RS* št. 95/2015.
32. Stanovnik, T. (2002). *Javne finance*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
33. Verbeek, M. (2002). *A guide to modern Econometrics*. Chichester: John Wiley and Sons.
34. Zakon o davku od dohodka pravnih oseb. *Uradni list RS* št. 117/2006.
35. Zakon o gospodarskih družbah. *Uradni list RS* št. 42/2006, 60/2006 popr.
36. Žuran, M. (2004). Odloženi davki. *Revizor: revija o reviziji*, 15(11), 35–49.
37. Žuran, M. (2005). *Odloženi davki*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
38. Žuran, M. (2006). *Poglobljena obravnava odloženih davkov* (interno gradivo) Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
39. Žuran, M. (2007a). *Terjatve in obveznosti za odložene davke – praktični primeri* (interno gradivo). Ljubljana: GZS Združenje računovodskih servisov.
40. Žuran, M. (2007b). *Posebnosti revidiranja odloženih davkov*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev.

PRILOGA

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic

EUR – evro

FEM – regresijski model s stalnimi učinki

GLS – metoda posplošenih najmanjših kvadratov

IASB – Upravni odbor za mednarodne računovodske standarde

MRS – Mednarodni računovodski standardi

REM – regresijski model s slučajnimi učinki

SRS 2006 – Slovenski računovodski standardi veljavni od leta 2006

SRS 2016 – Slovenski računovodski standardi veljavni od leta 2016

ZDDPO-2 – Zakon o davku od dohodka pravnih oseb

ZGD-1 – Zakon o gospodarskih družbah